

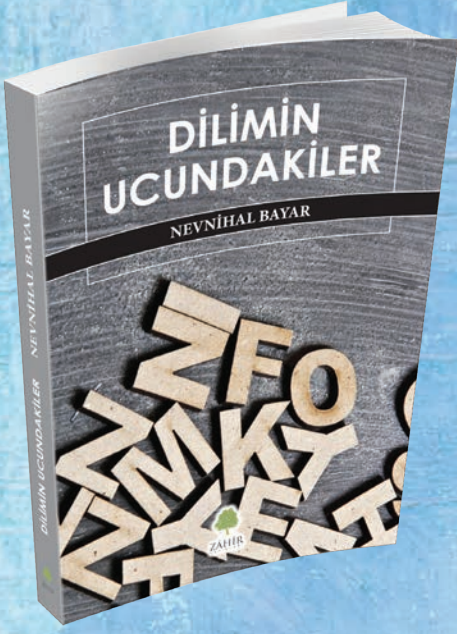

MÛSİKÎ VE EDEBİYAT DERGİSİ KADEM

ÜÇ AYLIK MÛSİKÎ VE EDEBİYAT DERGİSİ / 39 / BAHAR 2023

BİZ NEYİZ? / SÂMIHA AYVERDİ • KAHRAMANMARAŞ ZELZELE ÂFETLERİNİN ARDINDAN / HÜSEYİN ONUR ERCAN • AKDEM AKADEMİSİ VAKFI AFET YARDIM GRUBU ÇALIŞMALARI VE DEPREM SONRASI İZLENİMLER / YAKUP SELİM ŞENEL • DEPREME AĞIT / ONUR KURALAY • İSLÂM'DA ODAK NOKTASI OLARAK "SONUÇ" DEĞİL "ÇABA": VAHYİN IŞIĞINDA BAŞARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME II / HÜSEYİN ONUR ERCAN • "ÇOCUK İFTARI" GELENEĞİNİN DOĞUŞU / DERLEYEN: ÜNAL ŞENEL • "KENDİ GÖK KUBBEMİZ"DE YANKILANAN LEDÜNNÎ SESLER II / HAKAN DURUK • BOLDACI KÖYÜNDE AL TAKMA GELENEĞİ: KAVAK PINARI EFSANESİ / ONUR KURALAY • ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE / MEHMET AKİF ERSOY • KUZAY MAKEDONYA ANAYASA MAHKEMESİ ÜYESİ FATMİR SKENDER İLE MAKEDONYA'DA TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ HAKKINDA MÜLAKAT / ARMAĞAN ÖÇAL BAŞER - CEYLAN SKENDER ŞENEL • KUZAY MAKEDONYA'DA KUMAN VARLIĞI / ERSİN DİKO • SOSYAL MEDYA / ŞERİFE ÜNSAL ŞENEL • GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP KÖŞESİ HACAMAT / ÇİĞDEM ORGUN ŞAHİN • AKDEM AKADEMİSİ VAKFI KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ YARDIM FAALİYETLERİ

DİLİMİN UCUNDAKİLER

Nevnihal BAYAR

Dil, bir milletin sınır bekçilerindedir. Onu yok ederseniz ya da yaralarsanız vatanınızı, birliğinizi koruyan muhafızlarınızdan birini saf dışı etmiş olursunuz. Bu da düşmanlarınız için kaçırılmayacak bir fırsattır. Maalesef bugün Türkçe'nin içine düşürüldüğü durum, budur. Dil hâinleri, şuurlu veya şursuz, hiç ara vermeden gerek yapı gerekse anlam bakımından dilimizi yok etmeye, yok edemezlerse de yıpratmaya çalışıyorlar. Başarılı oluyorlar da...

KARAHANLI TÜRKÇESİ VE HAREZM TÜRKÇESİ KILAVUZU

Fahrünnisa BİLECİK

Bu kitap Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri'nde okutulan Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesi dersleri için bir el kitabı mahiyetindedir. I. Bölüm'de 10. Asra damgasını vuran ilk Müslüman Türk devleti Karahanlılar hakkında kısa bir bilgi, dönemin kültürümüzün temelini oluşturan önemli eserleri, Türk dil tarihi bakımından büyük değer taşıyan Karahanlı Türkçesi dilbilgisi ve örnek metinler yer almaktadır. II. Bölüm'de ise Karahanlı Türkçesi'nin devamı olan Harezmi Türkçesi dil özellikleri bulunmaktadır.

Bu çalışma ile özellikle üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okuyan öğrencilere faydalı olabilmek, dilimize sahip çıkması gereken gençlerimizin her iki dönemin dili hakkında daha sistemli, daha pratik bir bilgiye ulaşabilmeleri hedeflenmektedir.

ZÂHİR
YAYINLARI

Kağışdağı Cad. No:27/5 Küçükbakkalköy Ataşehir / İST. • Tel: 216 357 20 90

www.zahiryayinlari.com

Merhaba Kıymetli Kadem Okurları,

Bu sayımıza Cumhuriyet dönemi edebiyatımızın önde gelen isimlerinden mütefekkir ve mutasavvıf Sâmiha Ayverdi'nin iyi bir insan olmak için gereken özellikleri anlattığı yazısıyla başlıyoruz. Milletçe asrın felaketini yaşadığımız bu dönemde gerçekten fedakâr, birleştirici ve verici olmanın önemini bir kez daha anlamış bulunuyoruz. Allah bizlere böyle bir acıyı tekrar yaşatmasın diye niyaz ediyor, bu vesileyle Cenabıhâk'tan şehitlerimize rahmet, yaralılarımıza şifalar diliyoruz. Akademisyen yazarımız Hüseyin Onur Ercan'ın konuyla ilgili çarpıcı yazısıyla sizleri buluşturuyoruz. Halk edebiyatçısı Onur Kuralay "Depreme Ağıt" şiiriyle, akademisyen ve musikişinas Selim Şenel deprem bölgesinde yaşadıklarını anlattığı yazısıyla hislerimize tercüman oluyor. Yine Hüseyin Onur Ercan önceki sayımızda ilkini paylaştığımız "Vahyin Işığında Başarı Üzerine Bir Değerlendirme"nin ikinci bölümüyle çoğu zaman yanlış anladığımız bir kavrama dikkat çekiyor. Bu ayın içinde Ramazan-ı Şerif'i idrak edeceğiz. Akademisyen yazarımız Ünal Şenel çok güzel bir geleneğimiz olan çocuk iftarını anlatıyor. Sonrasında Yahya Kemal'in Kendi Gök Kubbe adlı eserinde yankılanan ledünnî seslerin ikinci bölümüyle Hakan Duruk bizlerle buluşuyor. Yine Onur Kuralay bu defa da "Kavak Pınarı Efsanesi" ile geleneklerimizden birini kayıt altına alıyor.

Bu sene 18 Mart Çanakkale Zaferi'nin 108. yılını kutluyoruz. Bu vesileyle vatan şairi Mehmet Akif Ersoy'un Çanakkale Şiiri'ni sizlerle paylaşıyoruz. Şairimizin ve bütün şehitlerimizin ruhları şad olsun. Şimdi de Balkanlara doğru uzanıyor, Makedonya'da Türkçe ve Türk kültürü hakkında Kuzey Makedonya Anayasa Mahkemesi Üyesi Fatmir Sikender'le yapılan mülakatla bu uğurda verilen mücadeleleri öğreniyor, bölge halkından Ersin Diko sayesinde de "Kuzey Makedonya'da Kuman Varlığı" hakkında bilgi sahibi oluyoruz. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir Devlet Tiyatrosu Sanatçısı Şerife Ü. Şenel, her zaman ve özellikle bu zor günlerde bizi çok fazla meşgul eden sosyal medyayı iyi ve kötü yönleriyle ortaya koyuyor. Son olarak Dr. Çiğdem Orgun Şahin dinimizde de makbul bir tedavi metodu olan hacamatı bütün ayrıntılarıyla anlatıyor.

Sevgili okurlarımız, milletimizin bir daha böyle bir felaketi yaşamamasını diliyor ve şimdiden Ramazan'ın hayırlar getirmesini Allah'tan niyaz ediyoruz.

Keyifli okumalar dileriz.

içindekiler

04

13

14

04

BİZ NEYİZ?

Sâmiha AYVERDİ

06

KAHRAMANMARAŞ ZELZELE ÂFETLERİNİN ARDINDAN

Hüseyin Onur ERCAN

10

AKDEM AKADEMİSİ VAKFI AFET YARDIM GRUBU ÇALIŞMALARI VE DEPREM SONRASI İZLENİMLER

Yakup Selim ŞENEL

13

DEPREME AĞIT

Onur KURALAY

14

İSLÂM'DA ODAK NOKTASI OLARAK "SONUÇ" DEĞİL "ÇABA": VAHYİN IŞIĞINDA BAŞARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME II

Hüseyin Onur ERCAN

18

"ÇOCUK İFTARI" GELENEĞİNİN DOĞUŞU

Derleyen: Ünal ŞENEL

22

"KENDİ GÖK KUBBEMİZ"DE YANKILANAN LEDÜNNÎ SESLER II

Hakan DURUK

27

BOLDACI KÖYÜNDE AL TAKMA GELENEĞİ: KAVAK PINARI EFSANESİ

Onur KURALAY

28

ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Mehmet Akif ERSOY

30

KUZEY MAKEDONYA ANAYASA MAHKEMESİ ÜYESİ FATMİR SKENDER İLE MAKEDONYA'DA TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ HAKKINDA MÜLAKAT

Armağan ÖÇAL BAŞER
Ceylan SKENDER ŞENEL

ISSN: 2687-3559

Kağışdağı Caddesi, No:27/5
Küçükbakkalköy Ataşehir / İSTANBUL
Tel: 0 216 357 20 90
www.kadem.org
www.musikiveedebiyat.com
e-posta: bilgi@kadem.org

Araştırma Kültür Düşünce Eğitim ve Müsiki Derneği
(AKDEM) İktisadi İşletmesi adına Sahibi

Dr. Öğr. Üyesi Fahrünnisa BİLECİK
(fbilecik@kadem.org)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürleri

Dr. Öğr. Üyesi Nevnihal BAYAR
(nevbayar@kadem.org)

Yakup Selim ŞENEL
(selimsenel94@gmail.com)

Yüce GÜMÜŞ
(yucegumus@kadem.org)

Yayın Kurulu
(Sıralama soyadlara göre alfabetik olarak yapılmıştır.)

Prof. Rûhi AYANGİL (Müsiki)

Dr. Öğr. Üyesi Nevnihal BAYAR (Dil)

Dr. Öğr. Üyesi Fahrünnisa BİLECİK (Dil)

Doç. Dr. Gülberk BİLECİK (Sanat Tarihi)

Prof. Dr. Osman BİLEN (Felsefe)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU
(Sanat Tarihi)

Prof. Erol DERAN (Müsiki)

Yüce GÜMÜŞ (Müsiki)

Niyâzi KÜLAHLI (Mîmârî)

Dr. Öğr. Üyesi Ünal ŞENEL (Edebiyat)

Doç. Dr. Murat Sâlim TOKAÇ (Müsiki)

Prof. Dr. Mutlu TORUN (Müsiki)

Prof. Dr. M. Baha TANMAN (Sanat Tarihi)

Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN (Gelenekli Sanatlar)

E. Seval YARDIM (Edebiyat)

Görsel Yönetmen

Tekin ÖZTÜRK

Dağıtım Organizasyonu ve Abonelik Servisi

Serdar BAŞER

(0 536 776 42 97 - 0 216 357 20 90)

Mehmet DEMİREL

(0505 391 37 24)

Grafik Tasarım

PROJESANAT

www.projesanat.com.tr

Yerel süreli yayın.

32

**KUZEY MAKEDONYA'DA KUMAN
VARLIĞI**

Ersin DİKO

34

SOSYAL MEDYA

Şerife Ünsal ŞENEL

36

**GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP
KÖŞESİ HACAMAT**

Çiğdem ORGUN ŞAHİN

40

**AKDEM AKADEMİSİ VAKFI
KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ
YARDIM FAALİYETLERİ**

BİZ NEYİZ?*

Sâmiha AYVERDİ

Aziz gençler;

Yazımı bir hasbihal olarak kabul etmenizi rica edeceğim. Farz edin ki bir ananın, yüzlerini tanımadığı, fakat her birini ayrı ayrı hissen ve hayalen kucakladığı çocuklarıyla şöyle bir fırsat bulup, beş on dakika başa kalarak halleşmesi, dertleşmesi, söyleşmesi çeşidinden bir hasbihal.

Sözlerimi bitirdiğim zaman, bu sözlerden müphem (belirsiz) bulduğunuz ya da yarı anladığınız noktalar olursa soracağınız suallere cevap vermek benim için bir zevk olacaktır.

Müsaade ederseniz ben de sözüme bir soruyla başlamak istiyorum: Biz neyiz? Şüphesiz ki bir insanız değil mi? Fakat yüzümüz kızarmadan, "Ben bir insanım" diyebilmek için gerek cemiyetin gerek insanlık âleminin bizden beklediği vazifeleri başarmış veya başarmaya namzet olmuş olmamız icap etmez mi?

Gerek cemiyetin gerek insanlık âleminin bizden beklediği bu vazifenin ne olduğunu halletmeden evvel bunu düşünmemiz icap ediyor. Niçin yaratıldık? Niçin yaşıyoruz? Acaba bizi bu dünyaya getiren bir tesadüf müdür? Bu suale, evet, diyebilmek cahilâne bir cesaret olur kanaatindeyim.

Bakınız, şu etrafınızda ne kadar çeşitli eşya var: Masa, iskemle, sürahi, bardak vesâire... Bunların hepsini bir insan zekâsı düşünüp, bir ihtiyacı karşılamak için meydana getirmiş. Hiçbirinin imâli (yapımı) sebepsiz, gelişi güzel ve tesadüfi değil.

Peki, en küçük ihtiyaçları bile vücuda getirmek için bir aklın faaliyete geçmesi lâzım olduktan sonra, şu koskoca dünya, şu başı sonu bilinmeyen makrometrik ve mikrometrik âlemler, kendiliğinden ve bir tesadüf eseri olarak vücut bulur mu? Keza akla durgunluk veren bu yaratılış âleminin ortasında, güzel olduğu kadar sırlar ve harikalarla dolu olan insanoğlu, nasıl olur da maksatsız ve sebepsiz yaratılmış olabilir?

Tabiat, bir gaye, bir vesileler manzumesidir. Yâni her bir zerresi ile tabiat, şuurlu ve organize sebeplerin bir araya gelmesiyle âhengini bulmuştur. Birbirine zıt olduklarını sandığımız keyfiyetlerin de yine aynı maksada ayrı yollardan gitmekle vazifelenmiş olduklarını unutmamak lâzımdır.

Sözümü daha sadeleştirmek için şunu söyleyeyim ki: Hilkatın bu derece ince hesapları ve akli durduran kanunları içinde yer almış olan insanoğlu herhâlde dünyaya, sade yemek içmek, gülüp ve eğlenmek gibi kaba ve basit insiyaklarına (iç güdülerine) itaat etmek için gelmemiştir. Madem ki az evvel tabiat için gayelerin ve sebeplerin âhenkli bir manzumesi olduğunu söyledik, şu hâlde biz insanlar da bu ölçülü, şuurlu nizamlı âlemin içine yâni bu gök kubbenin altına sebepsiz, hesapsız, kitapsız bir tesadüf rüzgârı ile gelmedik. Bilâkis yaratıcı ve âlemşümül (evrensel) bir kuvvetin çok ince, çok âdil hesaplara dayanan kararıyla gönderildik. Şu hâlde onun bu son derece düzgün, ölçülü ve muvâzeneli (dengeli, ölçülü) kanunlarını bozmayacak surette yaşamamız icap etmez mi?

Kâinat, yâni tek mil bu yaratılış âlemi bir vahdettir, bir bütündür. Nasıl ki mürekkebatında (birleşiminde) demir, çelik, kireç, su, ateş, toprak olan bu ayrı unsurlar insanın birliğine mâni değilse, zıtlardan mürekkep olan kâinat da esasında bir bütündür. İşte bu bütünlüğü, bu vahdeti, bu âhengi muhafazaya yarayan her şey hayırdır, onu bozmak isteyen her şey de bir şerdir.

Cihanda hâkim olan sırlı kudret, terkipleri bozar ve yeniden yapar. Ağaçlar kurur, başka fidanlar yetişir, insanlar ölür, başkaları doğar, çiçekler solar, diğerleri açar. Böylelikle de o kuvvet, yaratılış âleminin devam, kıvam ve gelişmesini idare eder. Peki acaba o kuvvetin bizi bu dünyaya gönderip hayatın bunca acı-tatlı cilveleriyle yüz yüze getirmesine ne lüzum vardı? dersek, bu yaratılış sırrının tekâmül olduğunu söylemek zannederim yanlış olmaz.

Tekâmül, yâni manevî inkişâfımıza (gelişimimize) imkânlar açıp, içimize çökmüş olan tortuları kazıyarak atmak, boş kalan yerlerini de bizi yükseltecek melekelelerin faaliyet sahası hâline sokmak. Ne gibi mi? Fena düşünce ve fena hisleri söküp yerlerine iyi fikir ve iyi duygular getirmeye azmetmek gibi.

Dikkat edersek içimizde iki türlü sesin kumandası duyulur. Biri, bizi iyiliğe ve güzelliğe teşvik eder. Öteki ise fenalığa, tehlikelere ve hatalara sürüklemek ister. İşte hayattaki zaferimiz veya hezimetimiz, bu iki kumandanın birini tercih edişimize bağlıdır. Bize düşen de şuurlu denin dürbünü, bu birbirine zıt iki nokta üs-

* Sâmiha Ayverdi, Hatıralarla Başbaşa, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1977, s. 91-96.

tünde dolaştırıp doğruyu yanlıştan, çirkini güzelden, acıyı tatlıdan seçebilmek, sonra da irade denen icra melekesiyle, verdiğimiz kararı ameli sahaya intikal ettirmektedir.

Daima göz önünde bulundurmamız icap eden bir keyfiyet de arzularımızın bize değil, bizim arzularımıza hâkim olmamızdır. Eğer arzularımız irademize galip ise, biz esiriz. Zira körü körüne tâbi olunmuş her meyil, her istek, tekâmül yolunda insanı kısıvrak kavrar ve hiç insaf etmeden uçuruma, ateşe, felâkete sürükleyebilir. Ama şayet biz o arzuların dizginini elde tutacak bir kudrete sahip isek, at oynatan bir süvari gibi, onları icap ettiği tarafa sevk eder, sırasında koşturur, sırasında durdururuz.

İradesine galip olmayan kimsenin esir olması ne demektir? Meselâ bir insan kumar oynamaya, içki içmeye alışmıştır. Şu hâlde yakasını kurtaramadığı bu iptilânın (aşırı düşkünlüğün, alışkanlığın) esiri demektir. Burada efendi olan o kimse değil, düşmüş olduğu iptilâdır. Yâni kumardır, içkidir. Böyle bir kimse yeryüzünün en şöhretli, en servetli adamlarından biri dahi olsa, yine de mânen bir zavallıdan başka bir şey olamaz.

Şimdi çok mühim bir nokta üstünde biraz duralım: Acaba siz yaştaki gençlerin tekâmülünüze (gelişimini-ze) hizmet edecek fakülteleri işletip geliştirmeye ne suretle başlamalıdır? Şüphesiz ki her şeyi zamanında yapmak hem daha kolay hem daha kazançlıdır. Bir kimse yaşı ilerledikten sonra da yanlışlarını düzeltme kararı verebilir. Fakat şüphesiz ki bu ileri adım kararı, gençlikte başlamış ve başarılı olmuş ileri hamlelerle mukayese edilemez. Hepiniz bilirsiniz ki henüz körpe olan fidanlara payanda (destek) koyarlar. Zıt rüzgârların tesirleriyle şekilleri bozulmasın ve kırılmasın diye... Fakat bir müddet sonra ağacın gövdesi gelişip kuvvetlenince o payandanın mânâsı kalmaz, söküp atarız. İşte çocuklukta ve gençlikte sırtlarını tekâmül desteğine dayamış olanların, kazancı yaşlandıktan sonra bu işi yapmak isteyenlerinkinden çok daha emniyetlidir.

Şimdi kendimize şöyle bir sual soralım: Ruhlarımız üstünde yapmaya mecbur olduğumuz operasyona, temizlik ameliyesine, ilk adım olarak nereden başlamak doğrudur?

Bu soruya şöyle cevap vermek isterim: Fertle ve cemiyetle olan münasebetlerimizdeki âhenk ve adaleti ilk adım olarak kabul etmek doğru bir iş olur. Ne gibi mi, diyeceğiz?

Etrafınızdaki herkesi, her şeyi sevmek, saymak ve onlara güvenilir bir dost olmak suretiyle. Bir kere insan karşısındakine hürmet edip dost oldu mu, tabiatıyla ona fenalığı dokunacak niyet ve hareketlerden de çekinir ve kusurlarını affetmeye bahane arar. Hakîmin biri şöyle der: "Dostun bir hata işlediği zaman onu sen kendin yapmışsın gibi mahcup ol."

Düşünelim, dostluk anlayışı bu zirveye erişmiş olan kimse, cemiyet için ne bulunmaz bir kazançtır. Yeryü-

zündeki bütün insanlara değil, bütün yaratılmışlara dost olabilen kimse, dünyanın en bahtiyar kulu olduğu gibi, etrafındakileri de bahtiyar eden, onların zehirlenmiş ruhlarına panzehir olan bir şifa ve deva kaynağı olur. Zira hemcinsine karşı kalbinde kin, nefret, haset, intikam gibi kötülükleri söküp atmış olan kimse, öyle bir câzibeye mâlik (sahip) olur ki, onu sade iyiler değil, fenalar da sayar, hiç değilse için için bir hürmet duyar. Şayet bunun aksi tezahür edecek (ortaya çıkacak) olursa, kötünün iyiye karşı saygısız ve lâubâli tavrı, ona benzemek isteyip benzeyemediğindedir. Çünkü bir kimse, özenip elde edemediği herhangi bir şeye karşı duyduğu hissi, muhabbet şeklinde belli edemezse, nefret suretiyle gösterir.

İyilik öyle bir sırlı kuvvettir ki daima iyiliği çeker, kötülüğü iter. Bu yüzden de beşer camiasının kayıtsız şartsız dostu olan kimselerin düşmanları yoktur. Kötüler, biz onun düşmanıyız deseler bile, onlar düşmanlarını da sever ve onlara kızmaksızın tahammül eder. Bir sağırın bir körün işitmediği ve görmediği için yanlış hareketleri nasıl affedilirse, onlar da doğruyu, iyiyi ve güzeli tanımayan, duymayan kötü adama öylece merhametle bakar. Ve hatalarının iradî (şuurlu, bilinçli) olmadığını düşünerek, onu en müsait, en tahammüllü, en yumuşak bir surette yola getirmeye uğraşır.

İyi insan, kendisini kıran, taciz edip rahatsız edenlere karşı dahi müsamahakârdır (hoşgörülüdür). Etrafında bulunanların daima en iyi vasıflarını görmeye çalıştığı için de mesuttur. Meselâ, filanın tevazuunu, falanın cömertliğini o kişilerin hoşla gitmeyecek hususiyetleri arasında daima ön plana geçirir. Zira bilir ki başkalarının kötülüklerini görmek istemeyen kimselerin felâkete uğradığı asla vâki olmamıştır. Fakat kendi fenalıklarını bilip onların üstünde durmayan kimselerin bedbaht olmaları bir zarurettir.

Herkesi, her şeyi sevmek hilkatın (yaratılışın) ıca-bıdır. Zevkle dinlediğimiz bir şarkıyı, bir besteyi, onu teşkil eden seslere ayırsak, evvelce almakta olduğumuz zevk, birden sifıra düşer. Meselâ notaların içinden yalnız "do"ları yahut "re"leri sevip diğerlerini atarsak, bestenin besteliği kalır mı? Binâenaleyh bu dünya melodisinin de inceli kalınlı, diyezli bemollü âhengine dokunmaksızın dinleyip zevkine ermek lâzımdır. Zira âlemin içinde tam iyi ve tam fena yoktur.

Kahramanmaraş Zelzele Âfetlerinin Ardından

Hüseyin Onur ERCAN*

Kaleme alınan bu kısa yazı, şimdiden dünya deprem literatürünün “karada gerçekleşen en şiddetliler” listesinde üst sıralarda yerini alan âfetle birlikte ortaya dökülmüş olan birtakım zaaflarımız ve sıcağı sıcağına dikkatleri çeken bazı hususlara işaret etmek suretiyle gelecek Türk nesillerine bazı ikazlarda bulunmak ve tarihe düşülen bir not olmak amacına matuftur.

Âfâttan ilâhî eyle emîn âmin

Fitnat Hanım (öl. 1780)

Anadolu'nun dondurucu soğuk kış mevsiminde, 6 Şubat 2023 Pazartesi günü, mübarek üç ayların ilki olan Receb ayının ortasında (dolonay), memleketimizin Doğu Anadolu Fay Hattı üzerinde meydana gelen önce 04.17 ve dokuz saat sonra 13.24'te, yeryüzüne ve birbirine oldukça yakın 7,7 ve 7,6 şiddetindeki zelzeleler, 10 şehri, bunlara bağlı ilçe, köy ve mezraları ihata eden yaklaşık 13,5 milyon vatandaşımızı doğrudan etkileyen fecî, yüzyıllardır emsalsiz¹ bir âfet silsilesine sebep oldu; binlerce artçı sarsıntının da yaşandığı geniş coğrafyadaki on binlerce can kaybı ve yaralılar, cümle âlemi yasa boğdu. Yaşadığımız acı tarif edilemez. Milletimizin başı sağ olsun. Cenâb-ı Allah'tan hayatını kaybeden tüm kardeşlerimize –bu

sırada Kuzey Kıbrıs'tan gelen sporcular gibi birçok misafir de ecel şerbetini içti– rahmet, depremzedelerimize derman ve tahammül, yakınlarına sabır niyaz ederiz.

Bununla birlikte, yüce değerlere-kodlara sahip, büyük bir üzüntüye boğulan hâl-âşinâ Türkler, âcil aktüel ihtiyaçlar üzerine kamu, resmi, gayri resmi ve sivil planda derhal kolları sıvayarak bölgeye intikal etmiş, âfât bölgeleri dışında yaşayan her yaşta insanımız, sayısız kuruluşumuz can havliyle, refleks olarak kendi imkânlarıyla yardım elini uzatmış, insanlık âlemine fevkalâde güzel numune oluşturmuştur. Yurdun –hatta dünyanın– dört bir yanından yardım seferberliği, nakdî ve aynî fedakârlıklar, depremzedelerin imdadına yetişmek için dinlenmek bilmeyen emektarlar ve gönüllüler,² bunlara ilave uluslararası arama-kurtarma faaliyetleri neticesinde ilerleyen saatlere rağmen enkaz altından sağ çıkarılan her bir can, umut tohumları ekerek yürekleri bir nebze ısıtmaktadır. Buna ilave olarak mesela zelzenenin 92. saatinde Kahramanmaraş'taki Hatice Hanımefendinin sedye üzerinde uzun uzun el sallamasıyla kutladığı kurtarılışı gibi gelişmeler, hem olay yerindeki görgü şahitlerinin yürekten tekbirlerini, “Allahu ekber” nidâlarını duyurmuş, hem de televizyonları başındaki izleyicilere sevinç gözyaşları akıtmıştır. Türkiye'de yaşanan büyük iyilik hareketliliği, ha-

1 Bir misal vermek gerekirse, İstanbul'da son büyük deprem 22 Mayıs 1766 Perşembe günü, Kurban Bayramı'nın üçüncü gününde (yani Zilhicce ayının neredeyse ortasında), güneş doğduktan yarım saat sonra meydana gelmiş ve şehir iki buçuk ay sonra yine büyük bir zelzele ile ciddi hasara uğramıştı (5 Ağustos).

2 *Tehlikeli ve ağır bir işi kendi isteğiyle seve seve üstüne alan* “gönül”lüler, bu latif kelimeimizin de ortaya koyduğu gibi ne güzel “gönül” sahibidir!

yırda adeta yarışma faaliyetleri, devlet-millet dayanışması, derinden paylaşılan elem, böyle onurlu, mert, seçî, duyarlı, yardımsever, imanlı, diğerkâm, aziz ve necip bir milletin evladı olmaktan gurur duymaya yol açmaktadır.

Önce İğneyi Kendimize...

Üzerimize bir süredir yapışmış (bu noktada isabetli bir kronoloji belirlemek ve kolay/klişe yollara sapmadan çok yönlü, geniş perspektifli ve derin analizler yapmak konusunda hâlâ yeterince durul(a)madığı, sosyo-politik/ekonomik/kültürel çalışmalara ihtiyacımızın henüz giderilmediği açıktır³), ama en azından 80'lerden beri, önce minik minik ve tedricen kocaman modern-kapitalist-seküler “yabancı” unsurlar (bunlara sosyal değişimin manivelası da denilebilir), hiç şüphe yok ki açgözlü ve dünyaperest yanımızı büyüttü/kabarttı; bunun tabii ve somut bir uzantısı olarak iyi huyların gitgide kötü huylarla yer değiştirmesi sürecine girildi.⁴ Binaenaleyh zelzele âfeti gibi ağır

hasar meydana getiren felâketlerin belki de en büyüğü, bir toplumun temiz aklının (akl-ı selim) ve ahlâkının (kalb-i selim) bozulmasıdır.

Bunun acı reçetesi olan şehir planlamasındaki ısrarlı yanlışlar, insan ve tabiat dengesini yeterince önemsemeyen şehirleşme biçimi, vatan sathında popüler “modern” dikey mimari, verimli tarım arazileri üzerine, ayrıca zemin ve malzeme parametrelerinin saptanması etrafıca gerçekleşmeden inşa edilen yığma ya da betonarme çarpık yapılaşma, niteliksiz malzemeyle çabucak iş bitirme, kursurları örterek göz emniyetini aldatmak amacıyla dış görüntünün (zâhir) parlatılması, kâr oranını arttırmak adına bilimsel verilere dayanan yönetmeliklerin kâğıt üzerinde kalması, yapı denetimi sırasında kişisel menfaatlerin insan hayatına tercih edilmesi...⁵ gibi belki de onlarca sebep, ortaya çıkmış olan acıklı tablonun bize bakan yönleridir; diğer bir ifadeyle kabahatlerimiz, gafletlerimiz, ihmâllerimiz. Memleketimizde konut mimarisinden çok daha kompleks, yüksek mühendislik harikala-

3 Bunlarla birlikte Türk fikrine seviye getirmiş eserleri tenzih ederiz. Bir misal vermek gerekirse; sosyo-ekonomik bağlamda yapılacak çalışmalarda Prof. Dr. Sabri Fehmi Ülgener'in (öl. 1983) Orta Çağ iktisat ahlâkı ve iktisat zihniyeti konulu *İktisadi İnhitat Tarihimizin Ahlâk ve Zihniyet Meseleleri* (İstanbul 1951, bazı değişikliklerle birlikte *İktisadi Çözülmenin Ahlâk ve Zihniyet Dünyası* adıyla 1981, 2006) adlı eserinin objektif ve eleştirel bir gözle yeniden ele alınması ve yorumlanması, günümüz mesele ve sıkıntularına dair çözüm teklifleri sunacak nitelikli tahliller –hiç olmazsa “para”nın “rasyonelleşme sürecindeki rolü”nü kavramak için– vazgeçilmez olduğu açıktır.

4 Burada arz-talep ilişkisini ve şeytanî “bir kereden bir şey olmaz” vesvesesine rağbetin varlığını inkâr etmeksizin, bunun “biz”e ait

olmadığına işaret edilmek istenmektedir.

5 Bu noktada Kur’ân-ı Kerim’in zelzele ile irtibatlı süresinin (ez-Zilzâl 99) tekrar okunmasında şüphesiz fayda vardır: (*Rahmân ve Rahim olan Allah’ın adıyla*) **1.** Yer o dehşetli sarsıntısıyla sarsıldığında; **2.** Ve yer ağırlıklarını dışarı attığında; **3.** Ve insan, “Ne oluyor buna!” dediğinde; **4-5.** O gün yer, bütün haberlerini rabbinin ona vahyettiği şekilde anlatır. **6.** İşte o gün insanlar yaptıkları kendilerine gösterilsin diye (buldukları yerden) farklı gruplar halinde çıkarlar. **7.** Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu (karşılığını) görür. **8.** Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu (karşılığını) görür. Sürenin Prof. Dr. Mehmet Demirci tarafından güncel tefsiri için lütfen bk. <https://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/mehmet-demirci/2023/02/08/zilzal-deprem-suresinin-guncel-tefsiri>.

rı olarak tanımlanabilecek muazzam projeler, ödül almış yapılar da (diyelim ki İstanbul Boğazı'ndaki Avrasya Tüneli) bulunduğundan, artık bigâne olunan bilimden, yazılmamış yönetmeliklerden, sahip olunmayan kadın-erkek bilim adamlarından söz etmek mümkün değildir; zaafımız, ahlâk noksanlığı gibi durmaktadır.⁶ Bununla birlikte pekâlâ bir dizi başka soru da gündeme getirilebilir: Bu âfet “sadece” bir doğa olayı mıdır? Yapı-ınşa açısından insanî hiçbir kabahat işlenmeseydi âfet hiç can almayacak mıydı? Ülkemizde sıkça gerçekleşen sismik hareketliliğin ortaya çıkardığı âfetlerden bir türlü çıkaramadığımız “dersler” nelerdir? Bu sorular üzerinde –esasen “ahlâk” ile doğrudan ilişkili olduğundan– durmaya istekli olmalıyız.

Bir diğer âfete de işaret etmek faydadan hali olmasa gerektir: Masal ve masum kisveli, hatta kimilerine göre şirin görülen, ama her hâlükârda pagan bir “tabiat/doğa ana” anlatısından rahatsız olmayan müminler, belki de farkına var(a)madan, modernizm-sekülerizm akımlarına -en hafif ifadeyle– sempati geliştirmiştir. Bu büyük bir tehlike olduğu gibi, sinsî bir planın “küfrü zararsız bulmak” isimli çarkının çoktan dönmeye başladığına da işaret eder. Dünyada olan-biten tabiat olaylarını, diyelim ki yağmurun yağmasını, ağaçların çiçek açmasını, doğumları ve ölümleri, önce bu uyduruk “ana”ya, oradan da hastalığı ve sıhhati, uzun veya kısa yaşamayı, parayı-makamı-kariyeri, darlık veya genişliği, kabz veya bast hâllerini tümünden insana/insanın eylemlerine hamletmek, ancak kâinatın oluşumunu (veya örneğin etrafımızda ve güneşin etrafında vs. dönmemizi) rastlantısal bir

dizi olaylara bağlayan agnostik, materyalist bir bakış açısıdır. Kaldı ki “hayat”ın bizatihi kendisi de böyledir; “hayat bana bunu verdi, hayata şunu borçluyum” türünden cümlelerin eşik altı mesajları, bizce gelişigüzel ifadeleri aksettirmekten ziyade söz konusu küfrün bir başka veçhesidir ve kesinlikle yabancı uyrukludur. Dikkatli bir göz buradaki sekülerizmin ne ölçüde yaygın bir akıl yürütme ve esasen bize bahşedilmiş olan ömre/emanete yö-

nelik bakış açısının –yani hissedilen minnetin muhatabının– ne kadar boş/yanlış olduğunu herhâlde fark edecektir. Unutulmamalıdır ki küfür denkleminde ne takdir-i ilâhî, ne kader planı, ne nasip, ne de kazâ (kaderin Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi) vardır. Orada Allah'ın daha ilk hitabı olan: Yaratılan rabbinin adıyla oku!⁷ sırrına götüren tüm yollar tıkanmıştır; dolayısıyla insan “kendini” ilâhlaştırılmaktadır. Yeri gelmişken, muharrefata uğramamış, diğer bir ifadeyle Hakk'ı bâtıldan ayırt edebilen yegâne Kitabın (Furkan) daha ilk emrinin unutulması ne acı, ne hazin bir âfettir.

Hâlbuki yüce Allah'ın dinine, rahmeten li'l-âlemin Peygamberine, tâ-be-kıyâmet muhafaza edeceği emirlerine uymaya gayret eden Müslüman, başka şekilde söylersek hiçbir canlının zarar görmesine sebep ol(a)mayacak, kendi menfaatinin toplum menfaatinin üstünde gör(e)meyecek ve âhiret sorgusu şuurunu canlı tuttuğu için kasten cürüm işle(ye)meyecek bir insan, sakındığı kötülüklerden ötürü zaten güzel ahlâk sahibi olmaya günbegün yaklaşır. Bu durumda doğal

6 Bu noktada münşiyâne olması hasebiyle Bayrak şairimiz Arif Nihat Asya'nın (öl. 1975) “Kubbe-i Hadra'dan” başlıklı şiirinden, *jesâda kullanacaksam en ince zerresini, şuûr verme bana!* mısraını hatırlatmak isteriz.

7 Kur'an Yolu (Erişim 10 Şubat 2023), el-Alak 96/1.

âfetlerin tahribatı da azalır, işlerimiz de düzelir,⁸ gelecek nesillere maddî-mânevî enkazdan ziyade mümbit imkânlar da bırakılır. Bu bahiste son söz olarak, her hayırda bir şer ve her şerde bir hayır olduğundan hareketle,⁹ âfetlerin kuvvetlendirdiği imanımızla kamu ve özel sektör girişimleriyle şehirleşme ve konut inşasında alacağımız bundan sonraki kararların/önlemlerin¹⁰ yukarıda işaret edilen bariz kabahatlerden/bilinçsizlikten kaynaklanan yanlışlar yerine hayırlara vesile olacak şekilde ihmâllerden soyunmuş olması, gerekli tedbirlerin alınması da pekâlâ mümkündür. Mesele ilkesel düzlemde kılavuz, öncelikler ve hedefler meselesidir; nitekim medeniyet mirasımızı günümüzden farklı kılan başat sacayağı da budur, denilebilir (bu minvalde mesela bir Süleymaniye Külliyesi'ne baktığımızda, zamanında hangi kılavuzun, önceliklerin ve hedeflerin sözkonusu edildiğini somut bir belge biçiminde karşımızda bulmaktayız).

Ezcümle, akl-ı selîm için kalb-i selîm, kalb-i selîm için samimî bir iman, güzel ahlâk için kalb-i selîm lâzımdır dersek, acaba tutarlı ve hakikate yakın bir örgü kurabilmiş olur muyuz?

Su Uyur, Düşman Uyumaz

Olağanüstü bir dönemden geçtiğimiz bu günlerde, zelzele âfetlerinin yol açtığı tahribata, bir de yaralı vaziyetimizi ne yazık ki fırsat bilen ve felâketi bir kaos ortamına dönüştürmek isteyen, iç karışıklıkları tetiklemeğe çalışan dâhilî ve hâricî düşmanların faaliyetleri eklenmiş durumdadır. Teyakkuzda olmalıyız çünkü tarih boyunca zor zamanlar (örnek vermenin lüzumu olmasa gerek), düşmanların iştahını kabartmıştır. Günümüzde de, diyelim ki ABD'nin "Millennium Challenge 2002 (MC02)", Türkçesiyle "Bin Yılın Meydan Okuması" tatbikatında 22 gün boyunca gerek canlı gerekse bilgisayar simülasyon ortamında uygulanan, deprem görmüş "hayâlî" bir ülkenin, kendi yaralarını sarmak bakımından yetersiz ol-

8 *Ey iman edenler! Allah'a itaatsizlikten sakının ve doğru söz söyleyin ki, Allah sizin işlerinizi düzeltsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse gerçekten büyük bir kazanç elde eder* (el-Ahzâb 33/70-71).

9 *Hakkımızda hayırlı olduğu halde bir şeyden hoşlanmamış olabilirsiniz. Sizin için kötü olduğu halde bir şeyden hoşlanmış da olabilirsiniz. Yalnız Allah bilir, siz bilmezsiniz* (el-Bakara 2/216).

10 Âfet bölgesinde mebnî sapaşağlam duran kamu binalarından anlaşıldığından göre, örneğin, depremin ivmesini sönmüleyen sismik izolatörlerin kullanımının yaygınlaşması zikredilebilir.

duğu iddiasıyla iç savaşa sürüklenmesi ve ardından güvenliği sağlamak bahanesiyle işgal edilmesi senaryosundaki gibi birçok korkunç senaryonun mevcudu bilinmektedir.

Ülkemizde depremlerin yaşandığı ilk günden itibaren sanki önceden tasarlanmış bir senaryoyu hayata geçirmek istercesine, devlet ve hükûmeti âciz göstermek ve kenetlenmiş olan Türk halkını bölmek adına sosyal –ve kimi dış kaynaklı Türkçe yayın yapan– medya¹¹ üzerinden kin ve nefret saçılmakta/haberleri yapılmakta, provokatif söylemlerle psikolojik zehirler akıtılmakta, özellikle Suriyeli düşmanlığı tahrik edilmekte, ana hedefte hem devletimize hem de ordumuza güven duygusu tahribe çalışılmaktadır. Mağdur depremede elimize yönelik kurtarma ve yardım faaliyetlerini vicdansızca ve boyuna tenkit ederek insanımızın moralini ve dolayısı ile kodlarını bozmak amacını güden şer odakları da yok değildir. Son kertede yaşadığımız büyük âfete yukarıdan ve müstehzi nazarla bakan, felâkete adeta sevinen, bunun dışında –Prof. Dr. Haluk Dursun (öl. 2019) hocamızı rahmetle yâdederek– Dicle'nin, Murat'ın, Karasu'nun, Zap Suyu'nun, Aras'ın kuzularını kapmaya çalışan çakallar, emperyalist akbabalar ve onların Türkiye'deki uzantıları da müttefakun-aleyh bulunmaktadır. Bütün bu olumsuzluklar yan yana getirildiğinde ortaya, aziz vatanımıza kast etmek ve fiilen müdahalede bulunmak isteyenlerin gerçekten de olduğuna dair en azından şüphe doğuracak bir veriler mecmuası tablosu çıkmaktadır.

Teyakkuzda olmalıyız çünkü Türk atasözünde geçtiği gibi, su uyur, düşman uyumaz! Teyakkuzda olmalıyız, ne olur ne olmaz... İstiklâl şâirimiz Âkif merhumun duasına iştirakle bitirelim:

***Ruhumun senden, İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!***

11 "Sosyal Medya" kavramına derkenar: İnteraktif iletişim platformu olmak itibarıyla 2000'lerden bu yana hayatımıza girmeye başlamış bu kavramın ne kadar "sosyal" olduğu tartışmalıdır. Esasen insanı bireyselleştiren, bir başka ifadeyle –ailevî başta olmak üzere– birçok sosyal bağı zayıflatan yönü her geçen gün daha ağır basmaktadır. Kaldı ki bu teknolojinin birçok geliştiricisinin (diyelim ki kimi meşhur Silikon Vadisi yöneticisinin) kendi çocuklarını bu dünyadan uzak tuttukları bilinmektedir. Bu noktada sözkonusu kavramın –hekim, psikiyatrist ve nöropsikolog Prof. Dr. Nevzat Tarhan'dan iktibasen– "Sanal Medya" şeklinde tashih ve ifade edilmesi, doğası ve fonksiyonu bakımından daha uygun durmaktadır.

AKDEM AKADEMİSİ VAKFI AFET YARDIM GRUBU ÇALIŞMALARI VE DEPREM SONRASI İZLENİMLER

Yakup Selim ŞENEL*

6 Şubat tarihinde Kahramanmaraş ilimizde meydana gelen deprem felaketi milletçe hepimizi derinden sarstı. On ilimizi etkileyen depremde maalesef çok büyük kayıplar yaşadık. Hayatını kaybeden tüm vatandaşlarımıza Allahtan rahmet, yaralılarımıza acil şifalar diliyoruz.

Deprem gerçekleştiği ilk günden itibaren Vakıf Başkanımız Fahrünnisa Bilecik Hanımefendi önderliğinde Akdem Akademisi Vakfı Afet Yardım Grubu olarak harekete geçilerek, ihtiyaçlara binaen koordineli bir şekilde bölgeye hareket edildi. Deprem bölgesine vardiyalı olarak yardıma giden üçüncü ekipte de bizzat bulunmak nasip oldu. Vakfımız bünyesinde toplanan deprem yardım başlılarıyla, daha öncesinden teyitli şekilde tespit edilen depremedelerin ihtiyaçları tedarik edilerek, sahadaki ekiplerimiz tarafından birinci elden depremedelere teslim edildi. Depremin yedinci gününde bölgeye intikal eden üçüncü ekip olarak ilk hareket noktamız Hatay'ın Samandağ ilçesi idi. Adana üzerinden Hatay'a girer girmez felaketin boyutlarının televizyonlarda gördüğümüzden çok daha büyük olduğunu fark ettik. Şehir merkezine doğru yaklaştıkça hayretimiz daha da arttı.

Ülkemizin farklı bölgelerine ait plakalı araçların vızır vızır yardım için hareket ettiğini görmek beni duygulandıran ilk intibalarımından biri oldu. Hatay'da yardım malzemelerini depremedelere teslim sürecinde de sanırım hayatım boyunca unutamayacağım ve üzerine düşüneceğim hadiselerle karşılaştık. Mesela Samandağ'da AFAD tarafından kurulan küçük bir çadır kentte, ihtiyaç sahibi olduğu aşikâr olan bir ablamızı kendisine teslim ettiğimiz malzemelerin tamamını başka bir depremedeye verirken gördük yine aynı bölgede şahit olduğum başka bir hadise de beni derinden

etkiledi. Samandağ ilçesinde gittiğimiz bölge kozmopolit bir bölgeydi. Bölgede deprem sonrasında içerisinde oturulabilecek bir tane bile ev kalmadığına şahit olduk. Bölge lüks binalarla birlikte gecekondular tarzındaki yapıları da bünyesinde bulunduyordu. Dolayısıyla deprem sonrasında "rezidans" diye tabir edilen lüks yapılarda ikamet eden varlıklı insanlarla, gecekondularda ikamet eden insanlar, aynı şartlar altında yaşamaya başlamışlardı. Bu elim felaket şartları eşitlemişti. Yardımları dağıtarken uzakta bekleyen bir hanım dikkatimi çekti. Deprem öncesinde varlıklı biri olduğu anlaşılıyordu. Dış görünüş olarak bölge halkından farklıydı. Bir şey söylemek istiyor ama söyleyemiyor gibi bir hâli vardı. Hemen yanına gidip bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sordum. Çekinerek brandaya ihtiyaçları olduğunu, ailecek arabada kaldıklarını söyledi. Büyük ihtimalle istemeye alışkın olmayan biriydi. Biraz daha konuşunca psikolojisinin de son derece bozulmuş olduğunu fark ettim. Brandayı temin ettikten sonra mahcup bir şekilde teşekkür ederek yanımızdan ayrıldı. Bu durum oradaki insanların deprem öncesinde şartları ne olursa olsun, deprem sonrasında aynı noktada buluştuklarını bize gösterdi.

Samandağ'daki görevimizi bitirip geceyi geçirmek için arabamızı uygun bir yere çekip orada sabahladık. Hatay'da halkın büyük çoğunluğu Arapça konuşuyordu. Bu duruma şaşırılmışım. Çünkü bölge hakkında daha öncesinde hiçbir malumatım yoktu. O gece boyunca Hatay'ın ne güzel bir yer olduğunu ne güzel insanlarımızın yaşadığını ve ne kadar farklılık ve güzelliklerin bir arada olduğu bir ülkede yaşadığımızı düşündüm. Hatay'a daha önce gelmediğim ve Hatay'dan habersiz olduğum için kendime çok kızdım.

Evet, orada bir köy var uzakta ve o köy bizim köyümüzdür! Fakat gelmeyip, gitmeyip, haberdar olmayıp uzaktan uzağa sevmenin dışında başka bir şeyler de yapabileceğimi, imkânlar dahilinde memleketimizin her bölgesine gidip görmemiz ve insanlarıyla tanışmamız gerektiğini düşündüm...

Ertesi gün Adıyaman'a yardımları ulaştırmak üzere yola çıktık. Adıyaman'a Kahramanmaraş üzerinden hareket ettik. Depremi merkez üssü Pazarcık ilçesine ve oradan Kahramanmaraş il merkezine gelince depremin ne kadar şiddetli olduğuna ve ne kadar büyük hasar bıraktığına bir kez daha şahit olduk. Özellikle Kahramanmaraş ve Adıyaman'da yıkılan veya ağır hasar gören binalarda dikkatimi çeken bir husus oldu. Bazı yüksek katlı apartmanların kimisinin sadece en alt iki katındaki çoğu daire maalesef içinden çıkılmayacak hâlde yıkılmış fakat aynı kattaki bir daire duvarları açılmasına rağmen çökmemiş, içinden rahatça çıkılacak vaziyette duruyordu. Bazı binalarda da bu durumun tam tersi şekilde alt katlardaki birkaç daire içinden çıkılacak vaziyette dururken (hatta bu şekilde gördüğüm bazı dairelerin salonlarındaki büyük eşyaları bile devrilmemişti), üst kattaki daireler maalesef içinden çıkılmayacak hâle gelmişti. Şahit olduğum bu durum bana bu depremdaki kayıpların rastgele bir şekilde olmadığını ilahi bir gücün planlarını gayet sistematik bir şekilde uyguladığını düşündürdü.

Adıyaman'da ilk hareket noktamız Adıyaman Belediyesi idi. Belediye çalışanları bizi çok sıcak şekilde karşıladılar. Hepsisi son derece yorgun olmalarına rağmen var güçleriyle çalışmaya devam ediyorlardı. Özellikle ihtiyaçlara binaen temin edilen yardım malzemelerini teslim edince çok memnun oldular ve memleketimizin diğer ucundan

geldiğimizi öğrenince de çok duygulandılar. Genel itibarıyla söyledikleri tek bir şey vardı: Bu felaketin sıcaklığı geçtikten sonra, üç ay sonra unutulmamak! Biz de aklımızın, kalbimizin hep onlarla olduğunu, bu büyük milletin buradaki depremde kardeşlerini asla unutmayacağını ve bölgeyle temaslarımızın devam edeceğini söyledik. Burada da Samandağ'da olduğu gibi mutlaka bir şey ikram etmeden bırakmadılar. Deprem bölgesinde yardım götürdüğümüz hemen herkes bizi çadırına davet etti ve elinde ne varsa ikram etmek istedi. Bu durum deprem bölgesinde geçirdiğimiz süre zarfında böyle bir millete mensup olduğumun için şükretme sebeplerimden sadece biriydi.

Ertesi gün Adıyaman'dan Şanlıurfa'ya hareket edip, depremzedelerin tespit edilen ihtiyaçlarını temin ettik. Şanlıurfa'da halkın adeta seferberlik hâlinde olduğuna şahit olduk. Konuştuğumuz çoğu insanın "Daha fazla ne yapabiliriz?" noktasında hareket ettiğini görmek bizi son derece mutlu etti. Sonrasında tekrar İskenderun ve Hatay'a hareket ettik ve daha önce tespit edilen ihtiyaç sahibi depremzedelerimize yardımlarımızı teslim edip dönüş yoluna koyulduk. Dönüş yolunda Konya civarında bir polis memuru arabamızı çevirip "Bir çorba içip yolunuza devam edin." dedi. Biz de cevaben "Emredersiniz!" diyerek arabadan indik. Karşılaştığımız manzara çok güzeldi. Yol kenarında yaşlı teyzelerimiz, amcalarımız, çeşitli yaş gruplarından Konyalı kardeşlerimiz yemekler yapmış, giyecekler, battaniyeler hazırlamış, deprem bölgesinden hareket eden depremzedelere ve yolculara yol kenarında ikram ve yardımlarda bulunuyorlardı. Orada içtiğim mercimek çorbasının tadını hayatım boyunca unutmayaçağım.

Deprem bölgesinde şahit olduğum şeyler ışığında aktarabileceklerim ve âciz kaleimimden dökülebilenler bunlar oldu ve milletçe geçtiğimiz bu zor zamanlara dair üzerine hep beraber düşünmemiz gereken hususlara değinerek yazımı bitirmek istiyorum.

Bu sıkıntılı süreçte kasıtlı ve yanlış haberlerle milleti galeyana getirmeye çalışanları, türlü fenalıklar işlemeye çalışanları da gördük şüphesiz. Fakat bunlar bizlerin muhatabı olmamalıdır. Gündemimizde de olmamalıdır. O yüzden yazının devamında bunlardan bahsetmeyeceğim. Allah böyle kötü niyetli insanlara fırsat vermesin, bizi de bu insanlardan olmaktan ve bu insanlarla beraber hareket etmekten muhafaza buyursun inşallah.

Şüphesiz kâinatta meydana gelen veya gelmeyen her şey Allah'ın iradesi altındadır. Özellikle böyle felaketlerde bir kez daha görüyoruz ki Allah isterse binaları yerle bir eder ve yine isterse o binaların içinde kullarını besler, korur ve oradan çıkarır. Rahmetli Müslüm Gürses'in de dediği gibi "Tanrı istemezse yaprak düşmezmiş". Milletimizin her kesiminden insanın metanetinin kaynağı da bu prensiptir. Bununla beraber Allah'tan milletimizin ve devletimizin bir daha böyle afetlerle karşı karşıya kalmamasını, bizleri cemâliyle terbiye etmesini niyaz ediyoruz.

Peki bu başımıza gelen hadiselerden ne çıkarmalıyız?

Büyüklerimizin "Ayağın taşa takılsa kalbini yolla." ölçüsünden hareketle bu elim hadiseden sonra hepimizin şapkamızı önümüze alıp iç hesaplaşmamızı tekrar tekrar yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Diğergâmlık, fedakârlık ve cömertlik gibi görmeyi çok özlediğimiz hasletleri milletimizden bu zor günlerde fazlasıyla gördük. Bir yaraya merhem olur diye kumbarasında biriktirdiği parayı

depremezdelere gönderen kardeşlerimizi gördük. Devletimizin tüm imkânlarını seferber ettiğini de bizzat sahada gördük. Özellikle enkaz altında can kurtarmak için cansiperane çalışan görevlilerimize ne diyeceğimi bilemiyorum. İnsan psikolojisinin sınırlarını zorlayan hadiselerle karşılaşmış uyumadan, dinlenmeden çalışıklarına da şahit olduk. Hepsinden Allah razı olsun inşallah.

Eksikliklerimizin, ihmallerimizin, daha fazla kazanma hırslımızın, işimizi dürüstçe yapmamanın karşılığını da maalesef çok üzücü bir şekilde aldık. Bütün faturayı malzemededen çalan ahlâksız müteahhitlere, bu yapıları yapanları denetlemeyenlere ve bunlara müsaade edenlere kesip, tabiri caizse "vurun abalya" mantığıyla bütün öfkemizi bunlara kusup, maalesef kendimizi temize çıkaramayız. İğneyi bu milletin her bir ferdi olarak öncelikle kendimize batırmamız gerekmektedir. Hatta bunun tam sırasıdır. Oturduğumuz evlere yapı denetimi yaptırırken, kendi içimize dönük olarak da ahlâken yapı denetimine girmemiz şarttır. Mesleğimiz ne olursa olsun yaptığımız işi ibadet edercesine yapmamız gerekmektedir. Mutasavvıf, mütefekkir ve yazar Sâmîha Ayverdi Hanımefendinin "Halka hizmet, hakka hizmet ve ibadettir." öğüdü, yapacağımız her işte pusulamız olmalıdır. Birbirimize sınıksız kenetlenerek ve güvenerek, sırt sırta verip bu zor günlerden Allah'ın izniyle çok daha güçlü bir şekilde çıkacağımıza inanıyorum. Bugünün çocukları veya gençleri yarının müteahhitleri ve o müteahhitleri denetleyen insanları olacaklar. Burada her yaşta insana görev düşmektedir. Onlara iş ahlâkını, liyakati, hak yememeyi kısacası güzel ahlâkı göstermek hepimizin boynunun borcudur. Şüphesiz, bunları gösterebilmek için de hâl edinmeye çalışmak gereklidir. Allah hepimizin yardımcısı olsun.

DEPREME AĞIT

Saat dört civarı koptu bir tufan
Durmadı bedende gözler ağladı
Kapladı her yeri bir feryat figan
Analar babalar kızlar ağladı.

Kimi uykusunda kimi düşünde
Kimi yirmisi kimi yetmişinde
Hepimiz birer umut peşinde
Ağızlar lal oldu sözler ağladı.

Antep'te Maraş'ta gardaşım var
Diyarbakır, Kilis'te sırdaşım var
Adıyaman, Malatya'da gönüldaşım var
Oralara giden izler ağladı.

Yıkıldı kalmadı evler binalar
Nasıl bir âfat ki yarıldı dağlar
Yayıldı her yana korlu alevler
Ocakta yürekte közler ağladı.

Ahmet'i, Mehmet'i hep bir elden
Tekbirler düşmüyor ağızdan dilden
Dünya dört taraf her bir ilden
Türkler, Kürtler, Lazlar ağladı.

Zileli der ki yürekler sızılar
Kadere yazılmış böyle yazılar
Üşüdü titredi körpe kuzular
Baharlar, yazlar, buzlar ağladı.

Onur Kuralay/Zile
19.02.2023

İslâm'da Odak Noktası Olarak “Sonuç” Değil “Çaba”: Vahyin Işığında Başarı Üzerine Bir Değerlendirme II

Hüseyin Onur ERCAN*

2.1. Sabır, Şükür ve Tevekkül

İslâm'a göre çaba konusunu ele alırken, konuyla ilgili önem arz eden üç terim üzerinde durmak yerinde olacaktır. Bunlar: sabır, şükür ve tevekküldür. Malum olduğu üzere sabır, sıkıntı zamanlarında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme; şükür, genişlik zamanlarında verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minnet; tevekkül ise bir kimsenin kendini Allah'a teslim etmesi, rızkında ve işlerinde Allah'ı kefil bilip sadece O'na güvenmesi anlamına gelir. Sabretmek, şükretmek ve tevekkül etmek, aynı zamanda kulun dünya imtihanını kolaylaştıran, türlü zorlukları aşmada birer anahtar işlevi gören, tüm peygamberlerin hayatlarında sayısız örnekleri bulunan ve Kur'an-ı Hakîm'de üzerinde önemle durulan fiillerdir.¹ Sabır, şükür ve tevekkül, gerek dinî gerekse tasavvufî metinlerde ayrıca literatürde vecize, atasözü, hikmetli söz kalıbında –dünya hayatının imtihanı bağlamında– üzerinde en fazla durulmuş terimlerden olup çok çeşitli anlam katmanlarında mâkes bulmuştur. Sözelimi tasavvuf ve İslâm düşünce tarihinde büyük etkileri bulunan sûfî Muhyiddin İbn Arabî, sabır ile Allah sevgisi arasında ilişki kurar: “Allah'ın seni sevip sevmeyeceği hususundaki terazi, senden aldığı ve mahrum bıraktığı mal, aile vb. gibi kendilerinden ayrılmanın ağır geldiği bütün işlerde sabır nasip edip etmediğini görmek olmalıdır.”²

Bu terimlerin âyetlerdeki bağlamından hareketle, şöyle bir okuma da yapmak mümkün görünmektedir: Kur'an'a başvurulduğunda, dünya hayatının –mükellef olan herkesi kapsayan–³ imtihan şartlarını yaratan Rahman, rahmet ve adaletin bir tecellisi olarak imtihanı kazanmanın gereklerini de önden haber vermiştir. Mesela Ankebût sûresinde, iman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanların –hiç şüphesiz– içinde ebedî kalmak üzere cennetteki köşklere yerleştirileceği müjdelanmaktadır. Ayrıca bu âkıbet/sonuç, sıkıntılara katlanan, yalnız Allah'a dayanıp güvenerek işlerini gerektiği gibi yapanların bulacağı “karşılık” olarak zikredilir.⁴ Diğer bir ifadeyle çaba-sonuç ilişkisinin dünya platformundan alınıp dünya sonrasına taşınması söz konusudur. Zaten İslâm dini, dünyayı âhiretin bir tarlası gibi sunmuş ve dünya ile âhiretin birbirinin devamı olduğunu bildirmiştir. Bu husus da iman kavramı ile ilişkilendirilebilir. Bilindiği üzere imanda gayb unsuru esastır; başta Allah ve âhiret, inanç konusudur.⁵ Tam da bu nedenle dünyadaki çabanın karşılığının âhirette olması, İslâm'daki tutarlılığının göstergesi, belki de gereğidir. Aksi takdirde âhirete iman etmeye gerek kalmayacaktı, çünkü her eylem karşılığını bu dünyada alacaktı.

Bununla birlikte ve bilhassa vurgulanması gereken önemli bir nokta, kerem sahibi Allah'ın, vaadini yalnızca âhiret yurduna taşımamış olmasıdır. Nahl sûresinde yer alan –ve müminler için muştulu bir haber mesabe-

1 Burada bunların tamamına yer vermek maksadı aşacağından, yalnızca birer örnekle iktifa edilecektir: Sabır konusunda: “Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır” (el-Bakara 2/253); şükür konusunda: “Eğer şükrederseniz size (nimetimi) daha çok vereceğim, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım pek şiddetlidir!” (İbrâhim 14/7); tevekkül konusunda: “Allah'a güven; güvenip dayanmak için Allah yeter” (el-Ahzâb 33/3).
2 Muhyiddin İbn Arabî, *Fütühât-ı Mekkiye*, çev. Ekrem Demirli (İstanbul: Litera Yayıncılık, 2012), 18/209.

3 Akıl hastaları ile çocuklar mükellef sayılmaz.

4 el-Ankebût 29/58-59.

5 “Kur'an-ı Kerîm iman konularını gayb alanı olarak ifade etmekle birlikte insanın, varlık ve oluş üzerine analitik bakış ve değerlendirmeler yaparak başta Allah ve âhiret günü olmak üzere inanç konularına inanmanın doğru, inkârın ise yanlış olduğu sonucuna varabileceğini kabul eden bir üslup kullanır.”, bk. Hanifi Özcan, “İman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/218.

sindeki- âyet-i kerîme, insanın eylemlerinin kesin olarak dünyada da karşılık bulacağını açıkça ortaya koyar: “Erkek olsun kadın olsun, kim inanmış bir insan olarak dünya ve âhirete yararlı işler⁶ yaparsa kesinlikle ona güzel bir hayat yaşatacağız ve böylelerinin ecirlerini de muhakkak surette yapmış olduklarının daha güzeliyle vereceğiz.”⁷ Burada dikkati çeken bir husus, dünya ve âhirete yararlı işler yapanların “huzurlu ve mutlu hayat”⁸ yaşamakla müjdelenmesidir. Huzur ve mutluluk, insanın içinde yaşadığı ve gizlemek istediği takdirde dışarıdan belirlenemeyecek tecrübelerdendir. Dolayısıyla zâhiren huzurlu ve mutlu görünen birinin içi buhranlı olabileceği gibi, zâhiren mahrumiyet içindeki biri de gönlünde büyük bir saadeti pekâlâ yaşıyor olabilir. Bu bakımdan bu hâller, maddî-manevî hangi şartlarda olursa olsun herkesçe yaşanabilir. Diğer bir ifadeyle, küresel ölçekte yayılma arzusundaki günümüz modernist anlayışın iddiasında olduğunun aksine, mutluluk ve huzur⁹ hissinin olmazsa olmaz aracı maddiyat, itibar, kariyer, şan, emlak, otomobil vb. değildir. En üst veya alt gelir grubunda olan insanların çevresel şartları nasıl olursa olsun, her insan için aynı önemdeki husus, huzurdan ne ölçüde hissedar olduğudur.

Yine Kur’ân-ı Kerîm’de, kendilerine kesinlikle “güzel bir hayat” yaşatılacak olanlarla beraber, bunun zıddını yaşayacak olanlar da zikredilir. Tâhâ sûresi 20/124. âyette, Allah’ı anmaktan yüz çeviren bir kimsenin “mutlaka sıkıntılı bir hayatı olacaktır” denilmektedir. “Allah’ı anmaktan yüz çevirme”; Allah’ı inkâr etme, O’nun gösterdiği yolu beğenmeme, öğütlerine kulak asma gibi anlamlarla açıklanmıştır. Dünya hayatındaki sıkıntı, bu tür kimselerin maddî açıdan bolluk içinde olsalar bile, inançsızlığın, yanlış hedeflere yönelmenin, haram yollardan kazanmanın verdiği psikolojik baskı altında büyük bir darlık ve sıkıntı hissedecekleri, Allah’ın hoşnutluğunu kazanma amacının mutluluğundan yoksun kalmanın ıstırabını tadacakları şeklinde yorumlanabilir.¹⁰

6 “Yararlı işler”den kasıt “amel-i sâlih” olup (bk. Süleyman Uludağ, “Amel”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/13-16) sâlih amelin nasıl uygulanması gerektiğini görmek için bizzat Cenâb-ı Hakk tarafından insanlığa en güzel örnek şahsiyet olarak takdim edilmiş olan Resûlullah’ın (el-Ahzâb 33/21) hayatına bakmak yeterlidir.

7 en-Nahl 16/97.

8 Adem Yerinde, “Tayyib”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/196.

9 Buna, günümüz popüler ifadesiyle “kendini gerçekleştirme” duygusu da eklenebilir, fakat bunun analizi bir başka araştırmanın konusunu teşkil etmelidir.

10 Karaman vd., *Kur’an Yolu*, cilt 3, 657-658.

“

Küresel ölçekte yayılma arzusundaki günümüz modernist anlayışın iddiasında olduğunun aksine, mutluluk ve huzur hissinin olmazsa olmaz aracı maddiyat, itibar, kariyer, şan, emlak, otomobil vb. değildir. En üst veya alt gelir grubunda olan insanların çevresel şartları nasıl olursa olsun, her insan için aynı önemdeki husus, huzurdan ne ölçüde hissedar olduğudur.

”

Hayatın akışı içinde insan, çaba-sonuç bağlamında acı-tatlı sayısız tecrübeden geçmektedir. Her gün yenilenen fırsat ve tercih döngüsü, insana sunulan temiz bir sayfa anlamına gelir. Kalp ve zihin açık tutulduğunda, insanı iyiliğe yönelten ilahî tecelliler fark edilmeye başlanır. Zaten cömert davranan, günah işlemekten sakınan ve bunların güzel karşılığına da inanan için ilahî müjde: “Biz ona iyilik yollarını kolaylaştırırız.” şeklindedir.¹¹ Öte yandan bilindiği üzere Yaradan-yaratılan (Hâlik-mahlûk) bağı –kıyamete kadar– örseleme çabasına ruhsatlı şeytan, insanın kalbine ve zihnine musallat olup onu saptırmaya çalışır. Bakara sûresinin 2/255. âyetinde (Âyetü'l-Kürsî) anlatılan tevhid akidesine¹² iman etmiş ve bu yönde sınanmış¹³ bir kimse (mümin), kendisine bahşedilen iradeyi de buna bağlı olarak Yaradan’ın rızasına muvafık yönde harcamayı kendi isteklerine önceleyecektir. İnsan olmağın verdiği sınırlılık hâli de müminde, kendisini var eden Yüce Kudret’in takdiri olarak görülür, yapamayacağı, gücünün ötesine uzanan –gelecek ve gayb gibi– mefhumlara yönelik ancak bir umut içerisinde olur. Kur’ân-ı Kerim’de “Eğer müminler iseniz ancak Allah’a güvenin.”

11 el-Leyl 92/5-7.

12 “Allah Teâlâ’nın birliği, O’nun hay (daima diri) ve kayyüm (zâtı ile kâim) olduğu, uyuklama ve dalgınlık gibi beşerî sıfatlardan münezze olup kâinatı kendi tasarrufunda bulundurduğu, O’nun izni olmadan kimsenin şefaati edemeyeceği, bilgisinin ezel ve ebedi kuşattığı, kudretinin arz ve semaları kapladığı”, bk. Mustafa Çetin, “Âyetü'l-kürsî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 4/244-245.

13 “İnsanlar, denenip sınavdan geçirilmeden, “İman ettik” demekle bırakılacaklarını mı sanıyorlar?” (el-Ankebût 29/2).

âyeti ile (el-Mâide 5/23) Cenâb-ı Hakk’a kuvvetli ve şüphesiz bir güven duygusu içinde olunması gerektiği vurgulanır. Bundan ötürü hiç kimse pişman da olmayacaktır. Bunun böyle olması, Yunus sûresinde (10/44) geçen “Allah insanlara zerrece kötülük etmez.” âyetiyle sabittir. Bu bakımdan “Allah’a ve resulüne iman eden, sonra şüpheye düşmeyen, Allah yolunda malları ve canlarıyla cihad eden kimseler”¹⁴ olarak tarif edilen müminler, Cenâb-ı Hakk’a güvenir. Zaten “Allah kendisine güvenenleri sever.”¹⁵

SONUÇ

Yukarıda işaret edilen hususlar İslâm’ın, modernitenin girişte anlatılmaya çalışılan kendi “başarı” tanımının –başkaca kavramlarda olduğu gibi–¹⁶ tam karşısında konumlandığına işaret eder. Bu konum, İslâm’da odak noktası olarak “sonuç” değil “çaba”yı öne çıkarmaktadır. Çabanın, sonuçtan tamamen bağımsız olarak, başarının kendisi olarak değerlendirilmesi, Müslümanın –bunun doğal bir sonucu olarak– dünya ile ilişkisini dengeli bir hâle

14 el-Hucurât 49/15; ayrıca el-Hucurât 49/14: “Bedeviler, “İman ettik” dediler. Şunu söyle: “Henüz iman gönüllerinize yerleşmediğine göre, sadece boyun eğdiniz. Bununla beraber Allah’a ve resulüne itaat ederseniz yaptığımız hiçbir şeyi boşa çıkarmaz; Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.”

15 Âl-i İmrân 3/159.

16 Mesela mal toplamak (kenz) yerine malı elden çıkarmak (infak), alan el yerine veren ele sahip olmak, yaşadığı muhite duyarlı olmak (komşu ve çevre hakkı), ben-merkezcilik yerine diğergâmlık gibi. Tüm bu ziddiyet temelde hak-bâtil ayrımına dayanır, bk. Fahrettin Olguner, “Bâtil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 5/147-148.

getirir. Kur'an-ı Kerim'de bir yandan dünya ve âhîret için çaba göstermek emredilirken,¹⁷ diğer yandan imtihanın bir parçası ve gereği olarak Allah'ın insanları birbirlerine üstün kıldığı¹⁸ ve rızkı dilediğine bol verdiği, dilediğininkini de kısıtı¹⁹ haber verilmiştir. Bunu işler hâle getiren düzen, ayrıca imtihanı herkes için ayrı ayrı ve tamamen "kişiyeye özel" kılan akıl almaz karmaşıklıkta altyapı ise gayb konusuna girer ki "Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez."²⁰ Neticede "çok güçlü ve her şeyi bilen Allah",²¹ Hz. Peygamber'e hitaben, insanlara şöyle demesini emretmiştir: "Allah bize ne yazmışsa başımıza ancak o gelir, O bizim mevlâmızdır."²² Binaenaleyh akliselim bir Müslümanın dünya ile olan ilişkisi fayda esaslı (pragmatist) değildir. Müslüman, faydayı artık en yüce amaç durumuna getirmez, "daha çok hizmete dönük olur, daha müsâmahakâr olur, semâhat ile cömertlikle bakar insanlara".²³ Diğer yandan Yaradan'ın rızasına yönelik sabır içinde hoşgörölü olur, O'ndan geleni iyi bulur. Nitekim toplumumuzda bir erdem olarak kabul edilen hoşgörü, eski yazı levhalarımızda "Hoş gör" ve "Hoş gör yâ hü" ifadeleri ile yer almıştır. Bu bakımdan dilimizdeki "hoşgörü" kelimesi, tasavvuftaki "rıza" kavramının karşılığı olmaya elverişlidir.²⁴

Müslüman açısından irade-i cüzziyenin hâkimiyetindeki tek zaman dilimi olmasının şuuruyla içinde bulunulan an, önüne çıkan imkân ve ihtimallere dönük çabalarının, hayra dönüşmesini arzu ettiği bir fırsat olarak görülür. Bu bakımdan Müslüman; "başarıya tapmak" değil çaba içerisinde bulunup sevap ummayı şiar edinendir. Mümin; bir işi yapmaya –hâlisâne bir niyetle– karar verdikten sonra Allah'ın emrine uyararak O'na tevekkül edip²⁵ elinden geleni/gücünün yettiğini yapandır

17 el-Kasas 28/77.

18 en-Nisâ 4/32.

19 er-Rûm 30/37. Kur'an-ı Kerim'de bundan başka birçok yerde Allah'ın rızkı dilediğince bollaştırdığı veya daralttığı zikredilmekle beraber (mesela er-Ra'd 13/26; el-İsrâ 17/30; el-Ankebût 29/62; Sebe' 34/36), Cuma sûresi 62/10. âyetinde yer alan "Namaz kılındı mı artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lutfundan nasip arayın." düsturuyula insana, nasibini araması gerektiği emredilmiş ve insan, olası bir tembellik hâlinde alkonmuştur.

20 el-En'am 6/59.

21 Yâsîn 36/38.

22 et-Tevbe 9/51.

23 Bu tanımlı şifahî yolla edindiğim Prof. Dr. Sadettin Ökten Beyefendi'den naklettim.

24 Mehmet Demirci, *Hoş Gör Ya Hü* (İstanbul: Nefes Yayınları, 2017), 107-108.

25 Âl-i İmrân 3/159. Bu bağlamda Hz. Peygamber'in şu hadis-i şerifi, meseleyi oldukça veciz bir biçimde ortaya koyar: "Deveni,

ve bu sırada tedbiri elden bırakmayandır."²⁶ Bu adımda yine bütün övgülere lâyık bulunan Allah'a olan teslimiyeti, Hz. Musa'nın dilinden: "Gönlüme ferahlık ver. İşimi bana kolaylaştır."²⁷ duasını tekrarlayarak gösterir. Çabasının sonucunu ise eksiksiz bir teslimiyet ve tam bir güvenle Allah'ın takdirine bırakır, zira peşinen tasdik edilmiştir ki, "O üstündür, her yaptığında hikmet vardır"²⁸ ve "Allah doğruyu söylemiştir".²⁹

KAYNAKÇA

Alper, Hülya. "Tevfik". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 41/8-9. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Aymutlu, Ahmed (haz.). Fâtih ve Şiirleri. İstanbul: M. Sıralar Matbaası, 1. Basım 1959.

Çağlı, Adalet Çakır vd. (haz.). Abdülaziz Mecdi Tolun - A. Süeyhl Ünver Mektuplaşmaları. İstanbul: Kocaeli Üniversitesi Yayınları, 1. Basım 2021.

Çelebi, İlyas. "Hızlân". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 17/419-420. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Çetin, Mustafa. "Âyetü'l-kürsî". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 4/244-245. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Demirci, Mehmet. Hoş Gör Ya Hü. İstanbul: Nefes Yayınları, 1. Basım 2017.

Duralı, Ş. Teoman. Sorun Çağının Anatomisi: Çağımızın Felsefece Teşrihi. haz. Mehmet Sabri Genç. İstanbul: Şule Yayınları, 1. Basım 2009.

Ertuğrul, Resul. "Kur'an'da Fiilî Dua". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 4/4 (Aralık 2015), 896-921.

İbn Arabî, Muhyiddin. Fütühât-ı Mekkiye, çev. Ekrem Demireli. Cilt 18. İstanbul: Litera Yayıncılık, 1. Basım 2012.

Karaman, Hayreddin vd. Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 3. Basım, 2008.

Keskin, Yusuf Ziya. "Suyüti, "Sihâmu'l-isâbe Fi'd-da'viti'l-Müstecâbe" (Makbul Dualarla İlgili Hadisler)". Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1/1 (Haziran 1995), 187-206.

Kudâi. Şihâbü'l-Ahbâr Tercümesi. trc. Ali Yardım. İstanbul: Damla Yayınevi, 1. Basım 1999.

Kur'an Yolu. Erişim 1 Eylül 2022. <https://kuran.diyaret.gov.tr>

Olguner, Fahrettin. "Bâtıl", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 5/147-148. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Özcan, Hanifi. "İman", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 22/216-219. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

Tahrallı, Mustafa (haz.). Çağ ve Hakikat: René Guénon'dan Seçme Makâleler ve Yorumlar. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 1. Basım 2018.

Uludağ, Süleyman. "Amel", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 3/13-16. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Yerinde, Adem. "Tayyib", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 40/196-197. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

bağla da tevekkül et.", bk. Kudâi, *Şihâbü'l-Ahbâr*, 130.

26 en-Nisâ 4/71.

27 Tahâ 20/25-26.

28 el-Hadîd 57/1.

29 Âl-i İmrân 3/95.

“ÇOCUK İFTARI” GELENEĞİNİN DOĞUŞU*

Derleyen: Ünal ŞENEL**

Çağımızı en iyi anlatan tariflerden biri “sürat çağı” ifadesidir. Ulaşım ve iletişim araçlarının hızlı gelişimi, hayatın temposunu aşırı derecede arttırmış durumdadır. Buna bağlı olarak insanlar, zamanın gerisinde kalmamak için olağanüstü bir gayret sarf ederek hayatın hızını yakalamaya çalışmaktalar. Yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan “Durmayalım düşeriz!” sloganı hâlâ yürürlükte. Sonuçta gelinen noktada insanoğlu fiziken, zihnen ve ruhen çok yorgun düşmüş hâledir. Yorgunluğa “gerginlik” ve “hırçnılık” da eklenince çağımız insanının fotoğrafı büyük ölçüde netlik kazanmaktadır. Bu fotoğraftan da psikolojik rahatsızlık ve adli vakaların hızlı artışı gibi sonuçların doğması kaçınılmazdır.

Bu gayriinsanî gidişe tamamen engel olmak mümkün olmasa da tahribatını azaltmak elbette mümkündür. Kültürel kodlarımızda ve değerler dünyamızda çağın getirdiği hastalıkların etkisini azaltacak reçeteler mevcuttur. Mesela Ramazan ayında suç oranlarının belirgin ölçüde azaldığı istatistikî olarak tespit edilmiştir. Bunun nedeni, ülkemizde hayatın temposunun kısmen yavaşlamasına bağlı olarak insanımızın bu ayda daha hoşgörülü, sabırlı, tahammüllü ve anlayışlı bir ruh hâline bürünmesidir.

Sâmiha Ayverdi, Ramazan ayının insanların gönül dünyalarındaki tesirini bir yazısında şöyle dile getirir:

“Ramazan’da, mağfiret ayının toplu ibadetiyle, yürekler yumuşar, bir hafiflikle huzur ufkuna doğru kayan gönüller, iyilik kabulüne ve güzellik zuhuruna elverişli bir zemin hâline gelirdi...”¹ Elbette gönüllerinde “iyilik” ve “güzellik” duygularının yeşerdiği insanların şekil verdiği hayat daha medenî ve insanî olacaktır. Ancak, Ramazan kültürünün geniş kitlelere yayılması ve gelecek nesillere aktarılması için büyük gayret sarf etmek gerekmektedir. Bu doğrultuda, özellikle Ramazan

sevincinin çocukların dünyasında iz bırakmasını sağlayacak zenginlikte bir çalışma, mütefekkir yazar Sâmiha Ayverdi tarafından yaklaşık elli yıl öncesinden başlatılmıştır.² Bu hususta, “Bugünkü Karagöz” başlıklı yazılarında kendileri şu bilgileri kaydetmişlerdir:

“Eski iftarların âdet ve alışkanlıklarını çocuklara da göstermek için, otuz küsur seneden beri, altı-on iki yaş çocuklarına bir “çocuk iftari” yapmakta bulunuyoruz. Onun için de gene eski iftarların âdet ve terlerinden çeşni verebilmesi için iftar bitince ilk iş olarak, bir ağabeylerinin cemâatle kıldırıldığı akşam namazından sonra, zamâna uygun hikâyelerin anlatılmasını müteakip başlayan toplu oyunlar ile coşan, neşelenen kabına sığmaz hâle gelen çocuklara, bu defa sıra, kukla ve karagöz gibi oyunları seyrettirmeye gelir. Nihâyet bu iş de

1 Sâmiha Ayverdi, “İftarlar, Teravîh ve Mahyalar”, Tercüman Gazetesi, 16 Kasım 1970

2 Mehmet Demirci Hoca çocuk iftarlarının 1960’lı yıllardan itibaren başlatıldığını yazmıştır. Bkz. <https://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/mehmet.demirci/2012/08/03/cocuk-iftari>

* Bu yazı, Kadem Dergisi, 2021, Yaz-35. sayıda neşredilmiştir.

** Dr. Öğretim Üyesi, İzmir Katip Celebi Üniversitesi SBBF, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

tamam olduktan sonra çocuklar, iftarı hazırlayan âilenin küçük keselere koyduğu dış kirâlarını alarak evleri yakın ise yalnız, uzak ise birlikte gelen anne ya da babaları ile giderler.”³

Tercüman gazetesi yazarlarından Ahmet Kabaklı da düzenlenen bu çocuk iftarlarından birine katıldıktan sonra duygu ve düşüncelerini köşesinde şöyle aktarmıştır:

“21 Ekim Cuma akşamı. Beyoğlu'nun büyük bir yapısında, Türk Ev Kadınları Derneği'nin iftar yemeği ve ramazan şenlikleri vardı. Dernek Başkanı İlhan Ayverdi hanımefendi ile görüşmemizde: - Çocuklarımızın 'yaş iken' bu çok tesirli milli-dini töre ve gelenekler içinde eğitilmesinin mutlaka gerekli olduğuna inandıklarını, bu kadar külfet ve zahmete onun için katlandıklarını... Çünkü bazı çocuklarımıza, 'imam nedir, kimdir?' diye sorulduğu zaman 'Türk papazıdır' cevabı verişlerinin, içine dert olduğunu söyledi. İlhan Hanıma ve bu millî ihya teşebbüslerinin 'fikir anası' değerli romancımız Sâmiha Ayverdi'ye göre, ayrıca: “Meselâ, Türk Müslüman çocuklarına Noel yortuları yaptırılmasın, çılgınca baküs erotizmalarına, çocuklarımız daha körpe yaşta iken alıştırılmasın” demek yetmezdi. Çocukları eğlendirmek, madem ki hem güzel hem de sevap bir ihtiyaç idi... O halde bunun Türkçesini, İslâmcasını bularak yavrularımızı hoşlandıracak bir tarzda vatan kültürüne bağlamak gerekiyordu.”⁴

O yıllarda düzenlenen çocuk iftarlarına yakından şahit olan Kemâl Yurdakul Aren Hoca da bu faaliyetleri ve çocuklar üzerindeki tesirini bir yazısında şöyle değerlendiriyor:

“Sâmiha Ayverdi, “ÇOCUK İFTARLARI” ihdas etmişti. Evvelden böyle bir gelenek olduğunu zannetmiyorum, en azından ben duymadım. İlk defa kendilerinin tertip ve hayâta geçirdiğini biliyorum. Yanlışım varsa özür dilerim.

Evet, neydi Sâmiha Ayverdi büyüğümüzün “ÇOCUK İFTARLARI”?

Her şeyden evvel mahallenin ilkokula giden çocukları (kız-erkek ayrımı yapılmadan) davet edilirdi. Sonra yaş bakımından gelenlere uygun eş-dost-akrabâ çocukları bu topluluğa katılırdı. Çağrılacak çocukların âilelerine bir gün önceden haber verilir, mümkünse çocuklarının o gün oruçlu olmaları istenir, ama bunun için çocuğun sıkıştırılmaması, kendi hâline bırakılmasını tavsiye

ederler, o gün iftardan önce büyüklerden “çocukça bilen” bir amca niçin oruç tutulduğunu, iftar etmenin âdabını ve iftardan sonra abdest alınıp topluca namaz kılınacağını, sonra eğlenceler faslına birkaç sürprize yer bırakarak anlatır, onlara iftar bekleme gerilimini unutturur, nihâyet iftar ânında, o küçücük avuçların sıcacık duygularla, olabildiğince yukarıya kalkmış kollarla edilen duâlar, onların hep bir ağızdan ‘ÂMİN’ deyişleri, iftar etme, yemek, tekrar duâ, sonra topluca alınan abdest, kılınan iki rekat (sembolik namaz,) ve eğlence faslı... Karagöz, meddah, ortaoyunu benzeri küçük bir skeç, pırl pırl güğümü ve otantik kıyâfetiy-le şerbetçi, kâğıt helvacı... Cicoz oyunu (!) “Kim bilmece söyler?” “Kim bir fıkrâ anlatacak!” (Bütün bu curcunanın arasında kat’iyen vaaz tertibinde dîni bilgi verelim telâşı yok! Hiç yok!) Artık vakit yatsıyı çoktan geçmiştir. Çocukların yoruldukları hallerinden bellidir. O zaman bir sepet içinden çocuklar “Dış kirâlarını” alırlar. Bu, küçük, el örgüsü bir kese içinde, onlara bir eğlencelik alıracak kadar küçük bir harçlıktır (Yıllar sonra, 70’li-80’li yıllarda bu iftarlara katılmış, bugün cemiyet içinde mütênâ yerlere gelmiş büyük insanların evlerinde hâlâ o, el örgüsü para keselerinin durduğuna ve kendi çocuklarına o iftarları anlatırken o keselerin

3 Sâmiha Ayverdi, “Bugünkü Karagöz”, Arkamızda Dönen Dolaplar, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2007, s.161

4 Ahmet Kabaklı, “Çocuklara Ramazan”, Tercüman Gazetesi, 30 Ekim 1972.

aziz birer hâtıra olarak gösterildiğine bizzat ben şahidim!).”⁵

Tıpkı Kemâl Hoca'nın ifade ettiği gibi İzmir'de yapılan çocuk iftarlarına katılan çocukların, aradan uzun yıllar geçtiği hâlde, o iftarları hasretle andıklarına; posbıyıklı Ramazan davulcusunu, devâsa sarığı ve kocaman göbeğiyle Nasreddin Hoca'nın yaptığı şakaları, Hacivat-Karagöz oyununu, söylenen ilahileri, aldıkları hediyeleri ve diş kirasını ballandıra ballandıra anlattıklarına hep şahit olduk.

Rahmetli Hayri Bilecik Hoca da çocuk iftarına katılan bir çocuğun bakış açısıyla gözlemlerini hikâyeleştirerek anlatmış ve ilköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders kitabında yayımlayarak müfredata girmesini sağlamıştır.⁶

Bahsi geçen “çocuk iftarı” programları öyle benimsendi ki İstanbul'dan sonra zamanla İzmir, Konya, Manisa, Kayseri, Kütahya, Isparta, Trabzon, Balıkesir, Çorum ve daha birçok şehirde her Ramazan ayında yaşatılmaya devam edildi. Hatta öyle yaygınlaştı ki İstanbul'da Esenler Belediyesi tarafından geniş çaplı bir törenle geniş meydanlarda ve stadyumlarda yüzlerce çocuğun katıldığı geleneksel program hâline getirildi. Zamanla başka belediyeler de Esenler'i örnek olarak kendi şehirlerinde çocuk iftarını geniş kitlelere yaydılar. Hatta Türkiye dışında da çocuk iftarları yapılmaya başlandı. Mesela Almanya'da bir Türk derneği tarafından çok büyük salon ve meydanlarda gör-

kemli çocuk iftarı programları geleneksel olarak icra edilmeye başlandı.

Yukarıdaki bilgilere dayanarak elli yılı aşkın bir zamandır düzenlenen çocuk iftarlarının artık bir gelenek hâline geldiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Çocukların Ramazan kültürünü daha yakından tanıyabilmeleri ve gelecek yıllarda insanımızın kültür kaynaklarımızla daha güçlü bağlar kurarak yaşayabilmeleri için Türkiye genelinde bütün belediyelerin bu geleneğe sahip çıkarak seviyeli programlar hazırlamaları çok faydalı olacaktır. Diyanet İşleri Başkanlığı da bu geleneği gündemine alarak her mahallede yaşanmasına katkıda bulunmalıdır.

Kaynaklar:

- Sâmiha Ayverdi, “İftarlar, Teravîh ve Mahyalar”, Tercüman Gazetesi, 16 Kasım 1970
- Sâmiha Ayverdi, “Bugünkü Karagöz”, Arkamızda Dönen Dolaplar, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2007
- Ahmet Kabaklı, “Çocuklara Ramazan”, Tercüman Gazetesi, 30 Ekim 1972.
- Kemal Y. Aren, “Yarına Ne Kalacak?” Kubbealtı Akademi Mecmuası, sayı:168, yıl: 42/4, Ekim 2013
- Hayri Bilecik, “Çocuk İftarı”, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4, Anadolu Yayınevi
- <https://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/mehmet-demirci/2012/08/03/cocuk-iftari>
- <https://www.google.com/search?q=%C3%A7ocuk+iftar%C4%B1&oq=&aqs=chrome.l.69i59i45016.1767938474j0j15&sourceid=chrome&rie=UTF-8#>
- <https://ms-my.facebook.com/esenlerbelediye/videos/geleneksel-%C3%A7ocuk-iftari/446295119512137/>
- <http://bitmeyenfetih.com/portfolio/cocuk-iftari/>

5 Kemal Y. Aren, “Yarına Ne Kalacak?” Kubbealtı Akademi Mecmuası, sayı:168, yıl: 42/4, Ekim 2013, s. 90-91

6 Hayri Bilecik, “Çocuk İftarı”, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4, Anadolu Yayınevi, s. 92-93

Okuma Parçası

ÇOCUK İFTARI*

Hayri BİLECİK

Akşam babam başımı okşadı ve: “Yarın oruç tut, seni çocuk iftarına götüreceğim” dedi. Çok sevinmiştim.

O gece annem beni de sahura kaldırdı. Oruç tuttum. Akşama doğru, babamla birlikte Ömer Amcamlara gittik.

Eve girince çok şaşırdım: Kocaman salon hep benim yaşımda çocuklarla doluydu. Birkaçını tanıyordum. Diğerleriyle de birer birer tanıştım; hepsi de oruçlu imiş. Salon daha önce boşaltılıp bizim için, küçük küçük yer sofraları hazırlanmış. Hepsi de birbirinden güzeldi. Bu renk renk sofralarda sanki sevdiğim her şey vardı. Bunlara iftarlık deniyormuş: Hurmalar, çeşit çeşit reçeller, peynirler, zeytinler, pastırmalar, sucuklar ve daha neler neler... Hepsi de öyle güzel yerleştirilmiş ki birden iştahımın kabardığını hissettim.

Sofraların çevresine bağdaş kurup oturduk. Yiyecekleri dökmeyelim diye, işlemeli tertemiz peşkirler de dağıttılar.

Tam bu sırada Ömer Amca'nın gür sesi duyuldu:

“Haydi çocuklar, ezan okunuyor. İftar duâmızı edip oruçlarımızı açalım: Benim söylediklerimi siz de tekrar edin.” dedi.

Hep birlikte iftar duâsını edip, besmele ile oruçlarımızı açtık. O kadar acıkmıştım ki, büyük bir iştahla önüme konan her şeyi yiyordum. Hepimiz yedik, içtik, doyduk.

Yemek bitince, yine ellerimizi açıp, bu sefer de Yemek Duâsı yaptık. Sonra Âmin! deyip ellerimizi yüzümüze sürdük.

Büyüklerimiz hep bize hizmet ediyorlardı. O zaman anladım ki, oruç tutmakla çok iyi bir şey yapmışım. Sofralar çabucak toplandı. Sıraya girdik. Bize tek tek abdest aldırıldılar. Sonra Ömer Amca imam oldu; bizler de arkasında saf tutup birlikte AKŞAM NAMAZI'nı kıldık. Benden küçükleri hep güldüler, ama ben hiç gülmedim.

Sonra bir teyze bize hikâyeler anlattı, hepsi de çok güzeldi.

Daha sonra yine Ömer Amca'nın sesi duyuldu: “Haydi çocuklar, biraz da oyun oynayalım!” dedi. Neşeyle yerlerimizden fırladık. Gürültü de ediyorduk ama kimse bize kızmıyor, bizi azarlamıyordu. Çünkü, oruç tutmuştuk.

Büyüklerimiz hemen beyaz bir perde gerip önce Karagöz oynattılar. Gülmekten hepimizin gözleri yaşarmıştı. Sonra hep birlikte CİCOZ oynadık. Daha sonra, ayaklarımıza önceden şişirilmiş renk renk balonlar bağladılar. BALON PATLATMACA oynadık. Benimkini hemen patlatıverdiler ama hiç üzülmedim. Bunlardan başka DEV-CÜCE, YAĞ SATARIM-BAL SATARIM gibi daha pek çok oyun oynadık, güldük, eğlendik.

Sonra bizi toplayıp kur'a çektiler: Hepimize çok güzel hediyeler çıktı: Kitaplar, defterler, kalemler, oyuncaklar...

Daha sonra bir amca davul çaldı, Ramazan mânileri söyledi. Bu amca, aynen resimlerde gördüğümüz mahalle bekçileri gibi giyinmişti; kocaman bıyıkları vardı. Çok güldük.

Sonra başına fes giymiş başka bir amcanın birer birer elini öptük. O da bize “DİŞ KİRÂSI” diye renk renk örme keseler verdi. Bu keseler içinde pırıl pırıl yeni paralar şıkırdıyordu.

Bizler el öpüp keselerimizi alırken büyüklerimiz de ilâhiler söylüyorlardı.

Vakit gece yarısını bulmuştu. İstemeye istemeye vedalaşıp ayrıldık. Babamla evimize dönüyorduk. Halbuki ben, bu güzel gecenin bitmesini hiç istemiyordum. Ama bitmişti işte. Birden aklıma geldi; biz de Ömer Amca gibi, **Çocuk İftarı** düzenleyebilirdik. Babamın koluna yapışıp:

“Babacığım; ne olur, biz de çocuk iftarı yapalım.” diye yalvardım. Babam da çok memnundu. Gülümseyerek:

“Olur yavrum, inşallah bir dahaki Ramazan'a...” dedi.

Geçen gün arkadaşlarımla konuştum. Onlar da benim gibi... Hepimiz dört gözle Ramazan'ı bekliyoruz.

“KENDİ GÖKKUBBEMİZ”DE YANKILANAN LEDÜNNÎ SESLER II

Hakan DURUK*

Yazımızın II. bölümünde, Yahya Kemal’in şiirlerindeki uhrevî atmosfere şahit olmaya devam ediyoruz.

Şairin ‘Ziyaret’ şiirinde ‘ledünnî’ olarak nitelendiği ‘su’ temi, ‘Açık Deniz’ şiirinde bir ‘ejderha’ imgesine dönüşür. Su motifi, İslâmiyet’ten önce de İslâmiyet’in kabulünden sonra da Türkler için hep mukaddes olagelmıştır. Nitekim Dede Korkut Hikâyelerinde bu durumun eşsiz bir örneği vardır: “Türklerin mitolojik ve eski dinî hayatlarında kutsal bir yer işgal eden suyun, İslâmiyet’in kabulünden sonra da önemini koruduğuna şahit oluruz. Dede Korkut Hikâyelerinde Kazan Bey’in önüne su çıkar ve Kazan Bey: “Su Hak didarın görmüşdür, ben bu suyla haberleşeyim.” diyerek suyun mukaddesliğini vurgular.” (Gökyay, 2007: 43). Şairin ‘Ziyaret’ şiirinde bahsettiği ‘su teması’ da Dede Korkut’taki esrarlı söyleyişle benzerlik taşır. Şair, Atik Valide Camii’ndeki bir ziyaretinde, şadırvandan suyun ledünnî sesini hisseder. Suda bu sır, bütün bir Uzak Asya’dan süzölmüş, Orta Asya’da biraz dinlenmiş, daha sonra Selçuk kültüründe demlenip Osmanlı mimarisinde şadırvanlardan akar olmuştur. Bu suyun ledünnî sesi, Yahya Kemâl’e Türkün zaferler ve telakkilerle dolu tarihini, hayat felsefesini, cihangirliğini ve merhametini anlatır gibidir.

Tasavvufta yaratılışın dört unsurundan biri olan su, sürekli akış hâlindeki bir görüntüyü aklımıza getirir. Şiirdeki bu su motifini “fetihlerin devamlılığı esası” ile açıklayabiliriz.

Yahya Kemâl’in “Rüyâma girdi her gece bir fâtiyhâne zan.” (2019: 7-8) dizesiyle, bizlerin de ha-

yal dünyasına giren bu geçmişten gelen “fâtiyhâne zan”, “mahzun hudutların ötesinde akan sular”ın koruyucusu gibidir:

“Mahzun hudutların ötesinden akan sular,
Gönlümde hep o zanla berâber çağıldadı.”
(2019: 7-8)

Şair, garbın ucunda “Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi.” (2019: 7-8) diyerek, bu sürekli hareket hâlindeki su unsurunu “ejder” imajı ile özdeşleştirir. Öyle ki şiirde onun sesini “kükreyiş” olarak hisseder. Bu sonsuzluk tasavvuru karşısında insanoğlunun acizliğini hissederiz. Fakat Yahya Kemâl, bizleri de denize dâhil edecektir:

“Ruhunla karşı karşıya kaldım o med günü,
Şekvânı dinledim, ezeli muztarip deniz!”
(2019: 7-8)

‘Muztarip denizin şekvâsı’nda yaratılışın hikmeti gizlidir ve insanoğlunun ona iştirak etmemesi neredeyse imkânsızdır. Nitekim her insan gibi Yahya Kemâl’de de denize bakınca ferahlayan, sükûn bulan; aynı zamanda ötelere özleyen insanın dinginliğini ve “bitmeyen susuzluğunu” duyarız:

“Duydum ki ruhumuzla bu gurbette sendiniz.
Dindirmez anladım bunu hiçbir güzel kıyı;
Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrıyı.”
(2019: 7-8)

Koca Mustâpaşa’da Türk ve Müslüman bir milletin gündelik hayatına dair seslerini de duyarız. Şairin “Koca Mustâpaşa! Ücrâ ve fakir İstanbul!” (2019: 26-29) dizeleriyle tarif ettiği semtte bizleri “Çeşmelerden her su içerken: ‘Şükür Allah’a.”

diyen insanlar karşılar. Arka perdeden şairin vecd hâlindeki sesini duyuyoruz: “Şu fetih vak’ası, yâ Rab! Ne büyük mu’cizedir.” (2019: 26-29)

Yahya Kemâl, Koca Mustâpaşa’nın esrarlı tarihine değinerek bizleri yine zamanda yolculuğa çıkarır:

“Elli yıl geçtiği günlerde büyük mu’cizeden,
Hak’tan ilhâm ile bir gün o güzel semte giden,
Rum vezir, eski manasurda ederken secde,
Kalbi çok dolduran iman ile gelmiş vecde”
(2019: 26-29)

Rum veziri etkisi altına alan bu vecd hâli, şiir boyunca bizlere de eşlik eder. “Dört asırdır inerek câmie nûr üstüne nûr” (2019: 26-29) dizelerinde yer alan “nûr” kelimesi şiirin atmosferini de ışıklandırmış olur. Koca Mustâpaşa’ya gidilen yolda, “ölüm âyetleri” tüm sırlarıyla gözlerimize çarpar. “Nûr” kelimesi ile Hâfız Osman’ın kabri de aydınlanır:

“Hâfız Osman gibi hattatla gömülmüş bir ışık
Bu mezarlıkta siyah toprağı aydınlatıyor;
Belli, kabrinde, o, bir nûra sarılmış yatıyor.”
(2019: 26-29)

Yahya Kemâl, “gecenin şi’ri” kelimeleri ile şiirin devamında bahsedeceği “esrarlı ses” için uygun atmosferi yaratmış olur:

“Gizli bir his bana, hâtif gibi, ihtâr ediyor;
Çok yavaş, yalnız içimden duyulan sesle, diyor:
“Gitme! Kal! Sen bu taraf halkına dost insansın;
Onların meşrebi, iklimi ve ırkındansın.”
(2019: 26-29)

Şair yine ‘vecd hâli’ ile bu sırlı ve kutsî sesin etkisi altına girer. Platon’un bahsettiği bir “esinlenme” hâli, tam bu noktada gerçekleşmiş olur. Bu dizeler, Yahya Kemâl’deki “geçmişin bilgisiyle geleceği eğitime” gayesine bir dayanak oluşturur. Bu sesin etkisi altında “Vatanın fâtihî cetlerle beraber yaşamayı” öğreniriz.

“Atık Valde’den İnen Sokakta” şiirinde de eski bir Ramazan günü tablosu çizilir gözlerimizin önüne:

“Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu neşe kapladı kerpiçten evleri.
Yâ Rab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!”
(2019: 19)

“Yâ Rab” nidâsını işittiğimiz bu şiir, Yahya Kemâl’deki “ledünnî ses”e ulaşabilme gayesinin bir örneği gibidir. Özellikle Koca Mustâpaşa ve Atık Valde’den İnen Sokakta şiirlerinde bu “ledünnî ses”in âhengi, gündelik hayatın sesleriyle iç içe yaşar.

Yahya Kemâl dendiğinde akla gelen bir başka sanat dalı da hiç şüphesiz müsikidir. Şairin müzikle ilgisinin çocukluk yıllarında Üsküp’te serhat türküleri ve Üsküp Rifâî Dergâhı’ndaki coşkun zikirlerle başlamış olup zamanla daha da ziyadeleştiğini ve vefatına dek sürdürdüğünü de biliyoruz. Özellikle Klasik Türk Müsikisinden epey etkilenmiş olan şairin, müzikle bu denli ilgilenmesinin bir başka sebebi yine dil ve ses mükemmeliyetçisi olduğundan kaynaklanır. M. Orhan Okay, şairin bu tutumunu şöyle anlatır: “Yahya Kemal’in şiir görüşü dil mükemmeliyetiyle müsikîye dayanır. Ona göre şiir alelade cümlelerden değil nağmeden meydana gelir. Bu yüzden gözle veya zihni bir okumadan çok sesle okunmaya muhtaçtır. Mısra bir nağme olmalıdır, bunun için de kelimelerin kulakla seçilmesi ve mısradaki yerlerinin bulunması gerekir.” (Okay, 1992: 35-39).

Şairin Klasik Türk Müsikîsi ile tanışması Üsküp’ten İstanbul’a geldiği yıllara dayanır. Yahya Kemâl, akrabalarından biri olan Abdurrahman Paşazâde İbrahim Bey’in evinde, Hacı Arif Bey yönetiminde gerçekleştirilen fasıllara katılarak, Türk müziğini keşfederken diğer taraftan da klasik bestecilerimizi derinden anlayıp sevme fırsatı bulur (Yetiş, 2005: 12). Şairin Türk müsikîsine olan hayranlığı, özellikle “İtrî”, “Eski Müsikî” baş-

“

Klasik Türk Müziği repertuarının en değerli eserlerinden biri olarak kabul edilen İtrî'nin icadı olan Nevâ-Kâr makamı, Yahya Kemâl için sonsuz bir ilham kaynağıdır. Türk müzikisinin en eski makamlarından biri olan “Nevâ'nın esrarı”ndan sark ufuklarına bir aydınlık yayılır.

”

lıklı şiirlerinde kendini gösterecektir. Şairin gayesi, Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan Klasik Türk Müzikisini yeni nesillere tanıtmak ve aktarabilmektir. Yahya Kemâl, bu gayeyi de bir “kültür taşıyıcısı” olarak şiir diliyle ifade eder. Bu müzikîden yayılan ledünnî atmosfer; nağme nağme, makam makam “Kendi Gök Kubbemiz”de yankılanır. Her makam, farklı âlemlerde bir yolculuğa çıkarır dinleyeni.

“Eski Müsiki” şiiri, okuyucuyu Türk müzikisinin zirvelerinde dolaştırması bakımından da ayrı bir önem taşır. Şiirin ilk dizeleri, sonraki nesillerin kulağına bir küpe gibidir:

“Çok insan anlayamaz eski müzikimizden
Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden.”
(2019: 22)

Eski müzikinin sedâları muhatabını başka bir boyuta taşır:

“Açar bir altın anahtarla rûh ufuklarını,
Hemen yayılmaya başlar sadâ ve nûr akını”
(2019: 22).

“Rûh ufukları” tabiri, Yahya Kemâl’in şiirsel dilinde önemli bir icat gibidir. Türk müzikisinin sihirli nağmeleri, onu dinleyen her kişinin ruhunun ufuklarını sarar. “Ufuk” kelimesinin genişliğine müziğin âhengi karışır. Şiirsel dil ile müzik alanına ait unsurlar aynı potada erir.

“Ve seslenir büyük İtrî, semâyı örten rûh,
Peşinde dalgalanır bestesiyle Seyyid Nûh,
O mutlu devrede İtrî'ye en yakın bir dost
Işıklı dantelalar bestekârı Hâfız Post...
Bu neslin ortada dâhîcedir başardığı iş,
Vatan nasıl karışır müzikîyle göstermiş.”
(2019: 22)

Şairin “bu nesil” diye bahsettiği nesil, Klasik Türk Müzikisinin icracıları ve aynı zamanda “muhafızları” konumundadır. Semâyı örten rûh olarak İtrî, onun takipçisi Seyyid Nûh ve ışıklı dantelalar bestekârı Hâfız Post, “ledünnî ses”i anlayıp bu sesi

kemençeler, tanburlar ve diğer sazlar ile sanatlarına aksettirebilmiş “dâhi müzikînaslar” olarak karşımıza çıkar. Şair bu sihirli seslerin, vatan toprağına nasıl derinlemesine işlediğini de anlatır:

“Bu yaz kemençeyi bir dinledinse Kanlıca'da,
Baharda bir gece tanbûru dinle Çamlıca'da.
Bu sazların duyulur her telinde sâde vatan,
Sihirli rûzgâr eser dâimâ bu topraktan.”
(2019: 22)

Bu altın neslin “şerefli âlemi”ne “hâtıra” temiy-le yetişmiş oluruz. Yahya Kemâl'in “ince zamanlardan inkırâza kadar” diye bahsettiği Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel dönemini de yaşamış oluruz. Hammâmizâde İsmâil Dede Efendi ise, yukarıda saydığımız muhafız konumundaki müzikînas şahsiyetlerin sonuncusu olarak şiirde yerini alır:

“Evet bu eski nesil bir şerefli âlem açar,
Duyuştâ ince zamanlardan inkırâza kadar.
Yüz elli yıl, sıra dağlar birer birer yücelir
Ve âkıbet Dede'nin anlı şanlı devri gelir.
Bu müzikîyi, o, son kudretiyle parlattı;
Ölünce, ülkede bir muhteşem güneş battı.”
(2019: 22)

Öyle ki, bu büyük dehanın vefatı, şairi derinden üzer. Onun ölümüyle, Klasik Türk Müzikisinin muhteşem güneşi zirvelerden aşağıya doğru inmeye başlar. Bugün bu şahsiyetlerin hakikati kavrayış biçimleri ve parıltılı ilhamları, tesirini hâlâ bestelerinde sürdürmektedir.

Yahya Kemâl'in gönüllerde yer etmiş bir diğer şiiri de “İtrî”dir. Bugün, tüm İslâm âleminin ezan sesini algılayışına etki eden Buhûrîzâde Mustafa İtrî, Bayram Tekbiri, Segâh Salât-ı Ümmiye, Cuma Salâtı, Dilkeş-hâverân Gece Salâsı, Rast Mevlevî Âyini, Na't-ı Mevlânâ gibi eserleriyle ölümsüzleşmiştir. İ. Habib Sevûk'ün Yahya Kemâl'e dair bir anısı, bu büyük bestekârlar vesilesiyle şiir ve müzikî arasındaki sıkı bağa işaret eder:

“Şiir sözün ses oluşu, musiki sesin nağmeye çıkışı, ‘Şairlerimiz mi, bestekârlarımız mı daha büyük, tereddütteyim.’ dediğini Yahya Kemal’in kendi ağzından işitmişizdir. Fuzulî, Nef’î, Nedim... İtrî, Hafız Post, İsmail Dede, sözü ses yapanlarla sesi beste yapanlar hep aynı cinsten şahikalar...” (Tamtürk, 1972: 378). Bu sebeple Yahya Kemâl’in şiirinde İtrî şu dizelerle bir kere daha ölümsüzleşir:

“Büyük İtrî’ye eskiler derler,
Bizim öz müsikîmizin pîri;”
(2019: 9-10)

Bu “şafak vaktinin cihangiri”nin hayatı da bir hatıra olarak şiirde yerini alır:

“Nice bayramların sabâh erken,
Göğü, top sesleriyle gürlerken,
Söylemiş saltanatlı Tekbîr’i.”
(2019: 9-10)

Bayram sabahları atılan top seslerine, İtrî’nin “saltanatlı Tekbîr”nin sesi eşlik eder. Bu ses, İslâm âleminin her bir ufunda esen rüzgâra benzetilir:

“Tâ Budin’den Irâk’a, Mısır’a kadar,
Fethedilmiş uzak diyarlardan,
Vatan üstünde hür esen rüzgâr,
Ses götürmüş bütün baharlardan.”
(2019: 9-10)

Fethedilmiş diyarlar ve vatan, Tekbîr’in mucizesi ile medenileşir, ümran edilir.

“O dehâ öyle toplamış ki bizi,
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.”
(2019: 9-10)

İtrî’nin müsikisinde, yedi yüzyıllık medeniyet birikiminin hatıraları gizlidir. Yeni nesiller, bu sesin etkisinde, bir aynada kendini izler gibi olur ve vatanın dört bir yanındaki sesleri işitir:

“Müsikisinde bir taraftan dîn,
Bir taraftan bütün hayât akmış;
Her taraftan, Boğaz, o şehriyân,
Mâvi Tunca’yla gür Fırat akmış.
Nice seslerle, gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,
Bize benzer o kâinât akmış.”
(2019: 9-10)

Klasik Türk Müziği repertuarının en değerli eserlerinden biri olarak kabul edilen İtrî’nin icadı olan Nevâ-Kâr makamı, Yahya Kemâl için sonsuz bir ilham kaynağıdır. Türk müsikîsinin en eski ma-

kamlarından biri olan “Nevâ’nın esrarı”ndan şark ufuklarına bir aydınlık yayılır:

“Çok zaman dinledim Nevâ-Kâr’ı,
Bir terennüm ki hem geniş, hem şüh:
Dağılırken ‘Nevâ’nın esrârı,
Başlıyor şark ufuklarında vuzûh;”
(2019: 9-10)

“Süleymaniye’de Bayram Sabahı”nda gördüğümüz “ruh orduları”, burada da karşımıza çıkar:

“Mest olup sözlerinde her heceden,
Yola düşmüş, birer birer, geceden
Yürüyor fecre elli milyon rûh.” (2019: 9-10)

Şair, âdeta mısralarıyla “elli milyon ruh”un fecre doğru giderken resmini çizer. İtrî’nin eserlerinin methedildiği dizelerde, bu övgü ile biz de bir bakıma yedi kat arşa çıkar, “ledünnî ses”in esrarlı müsikisinde eririz:

“Na’tıdır en mehîbi, en derini.
Vâkıâ ney, kudüm gelince dile,
Hızlanan Mevlevî semâiyle
Yedi kat arşa çıkmış ‘Âyîn’i.”
(2019: 9-10)

Şairin “Mevsimler” şiirinde sonbaharın kederli atmosferini ve hazin günlerin derbeder müsikisini derinden hisseden Yahya Kemâl, baharın gelmesi özlemini Nevâ-Kâr makamıyla özdeşleştirir. Boğaz ufuklarında ses ve sazdan yayılan nağmelerin gönlünün bayram etmesine vesile olacağını; bu iç aydınlığının karamsar ruh hâli karşısında bir zafer coşkısına yol açacağını vurgular:

“Güneş doğmadan mavileşmiş Boğaz’dan,
Nevâ-kâr açılın bütün ses ve sazdan,
Ufuklarda sürsün zafer müsikisi.”
(2019: 24)

Yahya Kemâl “rüya gibi” bir zaman dilimi yaşadığı Kandilli’deki mehtabı, “Gece” şiirinde ledünnî bir atmosfer olarak tasvir eder. Bu atmosferde müsikî, zamana ve mekâna hâkim olan bir unsur durumundadır:

“Kandilli yüzerken uykularda
Mehtabı sürükledik sularda...
.....
Hulyâ tepeler, hayâl ağaçlar...
Durgun suda dinlenen yamaçlar...
Mevsim sonu öyle bir zaman ki
Gâip bir müsikîydi sanki.
Gitmiş kaybolmuşuz uzakta,
Rü’yâ sona ermeden şafakta...”

Yahya Kemâl'in 1927 yılında Varşova'da yazdığı "Kar Musikileri", ilginç bir gözlemi dile getirmesi bakımından önemlidir. Şair çok sevdiği İstanbul'dan uzakta, başka bir coğrafyanın iklimi, kültürü ve seslerine şahitlik etmektedir. Kültür coğrafyamızdan uzak bir dünyanın enstrümanlarını, dualarını ve ezgilerini işiten şair, bu coğrafyanın mimarisinden de etkilenir:

"Bir kuytu manastırda duâlar gibi gamlı,
Yüzlerce ağızdan koro hâlinde devamlı,"

manastır korosunun çıkardığı sesler, şaire tarifsiz bir gam sunar. Bu koroya eşlik eden org ile şair irkilir gibi olur ve o benzersiz mısralar dile gelir:

"Bir erganun âhengi yayılmakta derinden...
Duydumsa da zevk almadım İslav kederinden."

Bir sanatçı olarak Yahya Kemâl, koronun ve orgun âhenkli seslerinden "İslav kederi"ni duyumsar. Fakat ondan zevk almaz. Zira şair başka bir diyardadır ve bu "keder" bize yabancıdır. Bu boğucu atmosferden uzaklaşmak için çareyi "İstanbul'un en özlü sesinde" bulur:

"Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,
Tanbûri Cemil Bey çalıyor eski plâkta.
Birdenbire mes'ûdum işitmek hevesiyle
Gönüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle."
(2019: 25)

Sonuç

Osmanlı'nın çöküş yıllarında dünyaya gelen Yahya Kemâl, büyük vatan coğrafyasının Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına dönüşme aşamasındaki hadiselerin her anına yakından tanıklık etmiştir. Türk insanının zengin maneviyatı ve tefekküründen derinlemesine etkilenen şair, şiirlerinde sık sık İstanbul, Üsküp başta olmak üzere pek çok şehre değinmiş; Türk'ün fetihlerle, zaferlerle dolu geçmişini, samimi geleneğini ve eşyaya yukardan bakan rindâne tavrını eski şiirden modern şiire âdeta süzmüştür. Kendi Gök Kubbemiz kitabında yer alan şiirlerdeki hâkim anlayış, ledünnî seslerin kaynağı olan Türk insanının bu uhrevî hayatı, derin tefekkürü ve samimi imanıdır. Yahya Kemâl, ledünnî kelimesi ile şiirlerinin arka planında, bu zengin inançla hemhâl olmuş kültürün seslerinden yararlanmıştı. Şehirlerimizi ve medeniyetimizi yüzyılların birikimiyle kuran ecdadımızın aziz hatıraları, fetih coşkusuyla şehitlik mertebesine

ulaşmış atalarımızın rûhâniyetleri, edebiyattan mimariye, müzikîye kadar kudretli sanatkarlarımızın vücuda getirdiği hâlis eserler ve bin bir güzellikleri bağrında taşıyan vatan toprağı, Yahya Kemâl'in şiirlerinde bir âhenkli sese dönüşerek karşımıza çıkmaktadır. "Yârab bana bir ses yaratan kudreti ver." diye dua eden Yahya Kemâl, önde gelen ses mimarlarımızdan biri olarak medeniyetimizin şiirini yazmış; bu toprakların ledünnî sesini duymuş ve duyurmuştur. Bu makale Yahya Kemâl'in şiirlerindeki bu uhrevî atmosferin bir izleği durumundadır. Bugün, şairin diğer eserlerine de bu bakış açısıyla bakılacak olursa, onun üslubundaki destansı ve efsanevî dilin bilincine varılmasının mümkün olacağı kanaatindeyiz.

Kaynakça

- Ayverdi, İlhan, 2010, Kubbealtı Lugatı Asırlar Boyu Tarihî Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul
- Banarlı, Nihat Sami, 1977, Yahya Kemâl'in Hatıraları, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları
- Devellioğlu, Ferit, 2020, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara
- Gökay, O. Şaik, 2007, Dedem Korkudun Kitabı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul
- Gölpınarlı, Abdülbâki, 2021, Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri, İstanbul
- Kemâl, Yahya, 2019, Aziz İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul
- Kemâl, Yahya, 2019, Kendi Gök Kubbemiz. İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 48. Baskı
- Kemâl, Yahya, 1963, Rubâiler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul
- Kemâl, Yahya, 1991, Tarih Musahabeleri, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul
- Okay, M. Orhan, 1992, Beyatlı, Yahya Kemal, TDV İslâm Ansiklopedisi, 6. Cilt, İstanbul
- Platon, 2019, Phaidros, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- Şenel, Ünal, 2009, "Yahya Kemal'in Şiirlerinde Balkanlar ve Balkan Türklüğü", Hikmet, Yıl.7, nr.13, Gostivar-Makedonya
- Tamtürk, Nejat, 1972, Yahya Kemal Antolojisi, İnkılâp ve Aka Yayıncılık, İstanbul
- Tarlan, A. Nihat, 1966, Ahmet Paşa Divanı, Akçağ Yayınları, İstanbul
- Uludağ, Süleyman, 1992, Bâtin İlmi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 5. Cilt, İstanbul
- Yetiş, Prof. Dr. Kâzım, 2005, Yahya Kemal Beyatlı, Asır Ajans, İstanbul, 1. Basım

Boldacı Köyünde Al Takma Geleneği: Kavak Pınarı Efsanesi

Onur KURALAY*

Efsaneler, Türk sözlü kültürünün öne çıkan anlatı türleri arasında yer almaktadır. Saim Sakaoğlu, efsaneleri “Gerçek veya hayali muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan hikayeler” olarak tanımlamaktadır (Sakaoğlu 2009:19).

Tokat ili Zile ilçesine bağlı Boldacı köyünde Türk sözlü kültür ürünlerine dair pek çok anlatı türleriyle karşılaşmak mümkündür. Ancak köy ile ilgili yeteri kadar kültürel araştırma yapılmadığından dolayı bu anlatı türlerinin çoğu unutulmaya yüz tutmuştur. Bu anlatı türleri arasında yer alan efsaneler, köy halkındaki sayılı kişiler tarafından anlatılmaktadır. Bunlardan birisi de “Kavak Pınarı” efsanesidir. Bu efsane anlatısında köy halkının yaşam biçimine, örf ve adetlerine dair pek çok izi bulmak mümkündür.

“Kavak Pınarı” isimli efsanenin farklı rivayetleri bulunmaktadır. Bu rivayetlerden bir tanesini köy halkından Bekir Kuralay şöyle anlatıyor: “Kavak Pınarı herkesin gittiği bir yerdir. Yalnız orası öyle bir yer ki elekçiye¹ suyunu vermez. Elekçiler geldiği zaman anında kurur. Burada mahalleden bir gelin zamanında sabah ezanı suya gitmiş. Evvel gelinler sabah ezanı su getirirlermiş, kayınbabasına abdest suyu ısıtırlarmış. Şimdi gelin pınara varıyor ki pınarın başındaki kavaklar yatıp kalkıyor. Gelin bu duruma çok şaşırılmış. Suyunu doldurup heyecanlı bir şekilde evin yolunu tutmuş. Gelin eve gelmiş ve su doldururken gördüğü hadiseyi ev halkına anlatmış. Ancak ev halkı gelinin söylediklerine inanmamış, bu hadiseyi gelinin uydurduğunu düşünmüşler. Gelin ısrarla bu olayın yaşandığını ifade etmiş. Gelin yine birkaç gün sabah ezanı vakti su almaya gitmiş. Her gittiğinde kavakların secde eder halde yatıp kalktığını görmüş. Ama bir türlü ev halkına gördüklerini inandıramamış. Gelin en son gittiğinde başında bulunan alı² kavağın başına takmış ve eve gelmiş. Daha sonra gördüğü hadiseyi tekrar anlatmış ve kavaklardan birinin ucuna alını taktığını söylemiş. Gelinin anlattıklarından sonra ev halkı Kavak pınarı mevkiine üzülerek gitmiş ve hakikaten alın bir kavağın ucunda takılı olduğunu

görmüşler. Ev halkı bir şekilde alı almış ve eve dönmüşler. Ancak eve geldiklerinde gelinin oracıkta çatlayıp öldüğünü görmüşler.” (KK-1)³

Kavak Pınarı efsanesinden de anlaşıldığı üzere “al takma, bürük takma” geleneği köy halkı için oldukça önemli bir gelenektir.

Köydeki kadınlar, nişanlılık döneminde “bürük” adı verilen örtüyü evlenene kadar takmaya mecburdurlar. Bu örtü adeta bir yüzük, alyans görevi de görmektedir. Bu örtünün rengi genellikle siyah renktedir. Gelinler, düğün olduktan sonra da yedi veya kırk gün boyunca “al” adı verilen örtüyü takmak zorundadırlar. Günümüzde bu adet unutulmaya yüz tutsa da sahadaki araştırmalara göre eski zamanlarda al takma/bürünme adetine uyulmadığı görülmemektedir. Al takma/bürünme adetine uyulmadığı takdirde köy halkı tarafından yapılan yorumlar şu şekildedir:

- 1- Al takmayan/bürünmeyen gelin o aileye huzursuzluk, kötülük getirebilir (KK-2).
- 2- Al takmayan/bürünmeyen geline namus bakımından şüpheli yaklaşımlar ortaya çıkabilir.
- 3- Al takmayan/bürünmeyen gelinin veya ailedeki herhangi bir kişinin başına kötü bir olay⁴ gelebilir (KK-3)

Kavak Pınarı efsanesinde de görüleceği üzere 3. maddenin ortaya çıktığı aşikârdır. Yedi günlük süre içerisinde alını başından çıkararak gelin evinde ölü olarak bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Sakaoğlu, Saim (2009), Masal Araştırmaları, Genişletilmiş II. Baskı, Ankara: Kömen Yayınları.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

- Kaynak Kişi 1:** Bekir Kuralay, 1944 doğumlu, ilkokul mezunu, 2018.
- Kaynak Kişi 2:** Hafize Kuralay, 1948 doğumlu, ilkokul mezunu, 2023.
- Kaynak Kişi 3:** Fatma İnan, 1975 doğumlu, ilkokul mezunu. 2023.

1 Elek; genellikle un veya buğday elemek için kullanılan delikli araç. Elekçi; elek satan kişi.

2 Al; gelinin başına taktığı bir çeşit örtü, bürük.

3 Bu resim Ünsal Minaz’dan temin edilmiştir.

4 Bu kötü hadiseler genellikle ölüm veya al basma olayı olarak anlatılmaktadır.

Çanakkale Şehitlerine

“Şehitlerimizi minnetle yad ediyoruz.”

Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi,
Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya
Kaç donanmayla sarılmış ufaklık bir karaya.
Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde -gösterdiği vahşetle- “Bu bir Avrupalı!”
Deririr: Yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!

Eski Dünya, Yeni Dünya, bütün akvâm-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi... Mahşer mi, hakikat mahşer.
Yedi iklimi cihânın duruyor karşısında,
Ostralya'yla beraber bakıyorsun: Kanada!
Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk;
Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
Hani, tâûna da züldür bu rezil istilâ!
Ah, o yirminci asır yok mu, o mahhlük-i asil,
Ne kadar gözdesi mevcut ise, hakkıyla sefil,
Kustu Mehmetçiğin aylarca durup karşısına;

Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz...
Medeniyyet denilen kahbe, hakikat, yüzsüz!
Sonra mel'undaki tahribe müvekkel esbâb,
Öyle müthiş ki: Eder her biri bir mülkü harâb.

Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lâğam,
Atılan her lâğamın yaktığı yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer
O ne müthiş tipidir: Savrulur enkâz-ı beşer...
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el ayak,
Boşanır sırtlara, vadilere, sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,
Yıldırım yaylımı tûfanlar, alevden seller.
Veriyor yangını, durmuş da açık sinelere,
Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyâre.

Top tüfekten daha sık, gülle yağın mermiler...
Kahraman orduyu seyret ki bu tehlide güler!
Ne çelik tabyalar ister ne siner hasmından;
Alınır kal'a mı göğsündeki kat kat iman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?
Çünkü te'sis-i İlâhî o metin istihkâm.

Sarılr, indirilir mevki-i müstahkemler,
Beşerin azmini tevkif edemez sun'-i beşer;
Bu göğüslerse Hüda'nın ebedî serhaddi;
"O benim sun'-ı bediim, onu çiğnetme" dedi.
Âsım'ın nesli... diyordum ya... nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek.

Şüheda gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
O, rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar...
Vurulmuş tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alını değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhid'i...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni tarihe!" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyetler eder istiâb.

"Bu, taşındır" diyerek Kâbe'yi diksem başına;
Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmiyle;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvizenin altında, bürünmüş kanına;
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvizini lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hatırana.

Sen ki, son ehl-i sâlibin kırarak salvetini,
Şarkın en sevgili sultanı Salâhaddin'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, ruhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, âsâra gömülsen taşacaksın... Heyhât!
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

Mehmet Akif Ersoy

KUZEY MAKEDONYA ANAYASA MAHKEMESİ ÜYESİ FATMİR SKENDER İLE MAKEDONYA'DA TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ HAKKINDA MÜLAKAT

Armağan ÖÇAL BAŞER*
Ceylan SKENDER ŞENEL*

Öncelikle lütfedip röportaj isteğimizi kabul ettiğiniz için size çok teşekkür ederiz. Bize kendinizden, doğduğunuz yerden, ailenizden bahsedermisiniz?

Görüşme talebinizden büyük bir zevk ve onur duydum. Kuzey Makedonya gezinizde bizi de ziyaret ettiğiniz için ben size teşekkür ederim.

6 Ağustos 1966'da Debre'ye bağlı Merkez Jupa'nın Skender mahallesinde doğdum. Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin doğup büyüdüğü Kocacık köyü de Merkez Jupa'ya bağlı yakın köylerdendir. Atalarımıza göre bizim aslımız, aynı zamanda Merkez Jupa Belediyesindeki tüm nüfusumuzun menşei, Türkiye'nin daha çok Konya-Karaman bölgesinden geldi. Elbette Türkiye'den başka yerlerden de gelenler vardı. Dedelerimiz, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlar'a gelen, atalarının mirasına sahip çıkmasını bilen bir halk olarak bu topraklarda varlığını sürdürdü.

Annem ve babam köken olarak Türk, inanç olarak Müslümandır. Ailemin ebeveynleri de hep kendilerini böyle tanımlamışlardır. Annemin ismi Ayşe, babamın ismi Vahap'tır. Annemin babasının ismi Ömer, annesinin ismi Reyhan'dır. Babamın babasının ismi İskender, annesinin ismi Lima'dır.

Çocukluğunuzdan ve eğitim hayatınızdan bahsedermisiniz?

Çocukluğum, sekiz yıllık ilköğretimi tamamladığım memleketim olan köyümde geçti. Ardından dört yıllık liseyi Osmanlı döneminde Debre olarak ifade edilen ve önemli bir kültür merkezi olan Debar şehrinde okudum. Liseyi bitirdikten

sonra askerlik görevimi Yugoslav ordusunda yaptım. Çünkü o zamanlar Makedonya, 1991'de bir devlet olarak varlığı sona eren Yugoslavya'nın bir parçasıydı. Daha sonra 1986 yılında Üsküp Kiril Metodi Devlet Üniversitesi'nde Hukuk Fakültesi'ne kayıt olup bu fakülteden mezun oldum ve 2017'de Üsküp'teki American College adlı üniversitede İş Hukuku alanında yüksek lisans eğitimimi tamamladım.

Çocukluğum, öğrencilik yıllarım ve hayatımın büyük bir kısmı mütevazı ve zor şartlarda geçti. Çünkü o zamanlar sadece babam çalışıyordu ve ailemiz sekiz kişiden oluşuyordu. Bunu size sorduğunuz için söylüyorum, şikâyet etmek niyetinde olduğum için değil. O yıllarda şartlar birçok kişi için böyleydi. Tüm eğitimim boyunca, o dönemdeki şartların yetersizliğinden dolayı, ana dilim Türkçe değil Makedoncaydı.

Dedemin, anneannemin, annemin, babamın ve tüm akrabalarımın bir arada olduğu, Türk kültürünün ve İslâm inancının her yönüyle samimiyetle yaşandığı bir ortamda büyüdüm. Bize kültürümüzün ve İslâmî değerlerimizin temel prensipleri, çocukluğumuzdan itibaren ailelerimiz tarafından öğretildi. İnançlarımız bizim kimliğimizin vazgeçilmez değerleridir. İnançım, Türk insanı ve kültürüyle bağımın tartışılmaz en büyük ispatıdır. Kültür değerlerimizin çoğu, gelenek ve âdetlerimizin büyük bölümü hâlâ doğup büyüdüğüm yerlerde korunmaktadır. Örnek olarak verendalı ve ambarlı evlerimizde sünnet, düğün, bayram, mevlit törenleri sürdürülmekte; Ramazan ayı sahurı, iftarı, teravihiyle bütün canlılığıyla yaşatılmakta; güveç, pilav, helva, keşkek, sütliaş ve benzerleri yemekler yenmektedir.

* Avukat, Öğr. Gör., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

* Hemşire, Fatmir Skender'in kızı.

Atalarımız çalışkan insanlardı, evine ocağına bağlı, aile içi dayanışmaya önem veren ama yardıma ihtiyaçları olduğunda başka insanlara da yardım eden kişilerdi. Ziraatle, zanaatla uğraşırlar, çalışmak için gurbete de giderlerdi. Atalarımız, akrabalarımız ve komşularımız bütünüyle ecdadından aldığı emaneti koruyan kişilerdi.

İnsanlarımız çektikleri büyük zorluklara rağmen yine de güreş için seyir yapmaya vakit bulmuşlardı. Güreşçilik halkımızın geleneksel bir sporu ve özelliği idi. Düğünlerden önce güreşler yapılır, bütün ahali bu törenleri seyretmeye gelir, şenlik olurdu.

Fatmir Bey, Makedonya’da Türkçe eğitim için büyük gayretleriniz olduğunu biliyoruz. Bu hususta neler söylemek istersiniz?

Türk kültürü, manevî değerlerimiz ve geleneklerimiz ruhumuzun ayrılmaz bir parçasıdır. Türkçeyi yeterince öğrenme fırsatı bulamamış olsam da, diğer kardeşlerimizle birlikte çocuklarımızın Türkçe eğitim öğretim görmeleri için mücadele etme görevim vardı.

Merkez Jupa Belediyesi’ndeki tüm nüfus bir araya gelerek Makedonya Cumhuriyeti’ndeki devlet yetkililerine seslendik ve çocuklarımızın Türkçe eğitim haklarının onaylanması ve Türk kimliğimizin korunması için talepte bulunduk. Çünkü kendi dilinde eğitim, kimliğin bekçisidir. O süreç kolay değildi, çok zordu ama dokuz yıl sonra başardık. Birçok aile çocuklarını Türkçe eğitim başlatacaklarına kadar okula göndermedi. İki büyük kızım da bu kapsamda birkaç yıl okula gitmedi. Açlık grevleri yapıldı. Bu mücadelenin sonunda bugün Merkez Jupa Belediyesi’nde 9 yıllık Türkçe eğitim öğretim veren Mustafa Kemal Atatürk ilköğretim Okulu ve Ata Lisesi vardır. Benim, Türkçemin yetersiz olmasıyla yaşadığım sorun, şimdi çocuklarımda yok çok şükür. Onlar bu mücadelenin sonunda Türkçe eğitim öğretim görebildiler.

Çalışma hayatına nerede başladınız ve hangi görevlerde bulundunuz?

Eylül 1992’de önce kadastrada, ardından Makedonya Cumhuriyeti’ndeki tek Türk belediyesi olan **Merkez Jupa Belediyesi’nde** avukat olarak işe girdim. Ancak bizim belediyemiz dışında Makedonya’da Türklerin yaşadığı başka yerleşim yerleri de çoktur. Bana gelince, çok çaba ve mücadeleyle ve Allah’ın yardımıyla, ülkenin sosyal hayatına dâhil olmayı, önüme çıkan tüm engelleri

aşmayı başardım. Üsküp Temyiz Mahkemesinde Sivil Hâkim olarak 2014’ten itibaren dokuz yıl aktif olarak çalıştım. 28 Ekim 2022 tarihinde Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclisi tarafından Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi’ne yargıç olarak seçildim. İnşallah bu görevimizi de başarı ile sürdürürüz.

Ancak bu cevabın sonunda şunu söylemek istiyorum ki, ekonomik sebeplerden dolayı son on yılda insanlarımızdan Avrupa ülkelerine, bir kısmı da Amerika Birleşik Devletleri gibi deniz aşırı ülkelere büyük bir göç olmuştur. Bu süreç hâlâ devam ediyor. Şu anda, nüfusun yüzde sekseninden fazlası yurt dışında yaşıyor. Köyler boş kaldı, sadece güzel büyük evler kaldı, insan yok, çocuk yok, evler kilitli ve okul bahçelerinde çocuk yok. Sadece her yıl Ağustos ayında yaz tatillerinde Merkez Jupa eski şenlikli günlerine kavuşuyor.

Cevabını bilemediğim büyük soru şudur: İnsanlarımızın geleceği ne olacak, yeni nesiller kültürlerini koruyabilecekler mi? Bu mesele beni çok endişelendiriyor.

Sizi tanıdığımız için çok mutlu olduk, anlatıklarınız için çok teşekkür ederiz. Türkiye’deki gençlere vermek istediniz bir mesaj var mıdır?

Genç nesillerin kimliğine, inancına, zengin diline ve kültürüne sahip çıkmalarını; bu değerleri çocuklarına aktarmalarını, vatanlarını gözü gibi korumalarını tavsiye ediyorum. Çünkü bir şey kaybolursa geri gelmez.

KUZHEY MAKEDONYA'DA KUMAN VARLIĞI

Ersin DİKO*

Tarihte en büyük göç hareketlerinden birini gerçekleştiren Türkler, birbirini takip eden dalgalar hâlinde yön olarak kendilerine batıyı seçmişlerse de Kuman/Kıpçaklar gibi kuzeye gidenler de olmuştur. Kuman/Kıpçaklar üç kol hâlinde gelişim göstermişler; bir kısmı Sibiryâ'da bulunurlarken bir kısmı da Moğol baskısıyla Macaristan üzerinden Balkanlara göç etmişlerdir. Mısır'a giden Kuman/Kıpçaklar da bulunmaktadır.

Bahaddin Ögel, Kuman/Kıpçakları Kuzey Türkleri olarak adlandırır. Doğu Avrupa'da ilk görünmeleri, Rus kaynaklarına göre 1030-1050 yıllarıdır.

11. ve 13. yüzyıllar arası Balkanlara inmeye başlamışlar, dağıldıkları topraklara da kendi isimlerini vermişlerdir. Bu göçler esnasında güneydoğu Avrupa bölgesi olarak adlandırılan Makedonya topraklarında Kuman/Kıpçakların etkili olduklarını görüyoruz. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde pek çok yer adı, arkeolojik bulgu ve belgeler Kuman/Kıpçakların bölgelerdeki varlığına işaret etmektedir. Kuzey Makedonya'nın Tikveş (Kavadar) şehrine yakın bir konumda yer alan Kumaniçevo bölgesi isim benzerliğinden dolayı Kumanelerden türemiş olabileceği izlenimini vermektedir. Aynı şekilde Kuzey Makedonya'nın kuzey kesiminde Sırbistan sınırına yakın bir konumda bulunan Kumanova şehri günümüzde de Kuman/Kıpçak

Kumanova müzesinde insan tasvirli mezar taşı

izlerini taşıyan nadir şehirlerdendir. Önemli yolların geçiş güzergâhı üzerinde bulunan şehir, uzun yıllar Türk boyları ve toplulukları yönetimi altında kalmıştır. Şehrin isminin Kumanelerden geldiği bilinmekle beraber, günümüzde Kumanova Müzesi'nin bahçesinde sergilenen mezar taşları Kuman/Kıpçakların bölgedeki tarihine, yaşayışına ve inanisına ışık tutacak önemli bilgiler içermektedir.

Türk tarihine ışık tutacak bu gibi eserlerin büyük bir bölümü zaman içinde bölgede süren savaşlar neticesinde yok olup gitmişlerdir. Kuman/Kıpçak döneminden de çok az sayıda arkeolojik eserle birkaç mezar taşı günümüze ulaşabilmiştir.

zar taşı günümüze ulaşabilmiştir.

Eski Türk toplumunda görülen yaşayış şekilleri, gelenekler, dinî inançlar Kuman/Kıpçaklarda da aynı şekilde devam etmekteydi. Onlar da ölümden sonraki hayata inanıyorlar, mezarlarına figürlü mezar taşları dikiyorlardı. Buna örnek olarak Kumanova Müzesi bahçesinde bulunan bir Kuman/Kıpçak mezar taşı gösterilebilir. İnsan tasvirli ve daire içinde yıldız motifli mezar taşı, Eski Türklerdeki "Balbal" adı verilen mezar taşları ile aynı özelliği göstermektedir. Balballar mezarlara veya bazı makamların etrafına dikilen, ölen kişiyi veya öldürdüğü kişileri temsil eden mezar taşlarıdır. Elinde kılıç ve kadeh tutan insan şeklindeki yek-

1930'larda Kumanova şehrinin genel görünüşü

Kumanova şehrinin genel görünüşü

pare uzun taşların üzerinde bazen kabartma şekiller ve yazılar bulunur. Bu durum farklı bölgelerde yaşasalar da Türkler arasında görülen geleneklerin devam etmesini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Kuman/Kıpçakların uzun yıllar varlıklarını sürdürdükleri Makedonya topraklarındaki âkıbetleri konusunda çok sayıda görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden kabul göreni; zaman içinde Kuman/Kıpçakların Ortodoks Hristiyanları içine karışıp kültürlerini unutmaları ve bu gruba uyum sağlamaları yönündedir. II. Bulgar Krallığı döneminde Kumanlar önemli roller üstlenmişlerdir. Üst düzey soylu sınıfın genelde onlardan meydana geldiği görülmektedir. Osmanlı hakimiyetiyle beraber, II. Bulgar Krallığı sonlanmış, bu nedenle Bulgaristan'daki Kuman hakimiyeti de sona ermiştir.

KAYNAKÇA

- ÇOBAN, Erdal: Ortaçağ'da Kumanlar ve Macarlar, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2014
- HAMZAOĞLU, Yusuf: Balkan Türklüğü, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000
- HAMZAOĞLU, Yusuf: Osmanlı'dan Önceki Dönemde Avrupa'da Türkler ve İslamiyet, Logos-A, Üsküp, 2019
- KIEL, Machiel: "Kumanova", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 26, Ankara, 2002, s. 363-364
- KORKMAZ, Asım: Kuman-Kıpçaklar: Orta Doğu Avrupası'nın Güçlü Cengaverleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2019
- SAFRAN, Mustafa: Yaşadıkları Sahalarda Yazılan Lugatlara Göre Kuman / Kıpçaklar'da Siyasi, İktisadi, Sosyal Ve Kültürel Yaşayış, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları - 137, sayı: A.27, Ankara, 1993
- YÜCEL, Uydu Muallâ: Kıpçaklar, "DİA" cilt: 25, Ankara, 2022, s. 419-421
- ÖGEL, Bahaeddin: Türk Kültürünün Gelişme Çağları, Kömen Yayınları, Ankara, 1979

Balbal örnekleri

Kumanova Müzesi bahçesinde sergilenen mezar taşları

SOSYAL MEDYA

Şerife Ünsal ŞENEL*

Sosyal medya; iyi-kötü, güzel-çirkin ve daha bir yığın şeylerin bu kavramlar üzerinden değerlendirilmesine zemin hazırlayan bir meydan. Milyonlarca insanın doğrusu, güzeli, iyisi. Bir çarşı gibi. Fakat çarşıda iyi esnaf da var kötü esnaf da. Bir de kılıf var hem de ne kılıf! Her şey kusursuzmuşçasına. “Altın satan bağırılmaz” diyesi geliyor insanın...

Çarşımızda her şey mevcut. Yardımlaşmanın, birlikteliğin, iyi niyetin, sevginin en güzeli burada. Bu arada yalanın, iftiranın, provokasyonun ve kargaşanın da en âlâsı. Milyonlarca insan ve milyonlarca söz eden kişi. Nasıl kargaşa olmasın ki? Evimizde, elimizde telefon istediğimizi söyler, istediğimizi paylaşıyoruz. Hepimizin her şey hakkında bir fikri var. Bu mümkün mü? Bu cihazda okuduğumuzu, gördüğümüzü daha doğrusu birilerinin

bize gösterdiğini biz, biliyoruz zannediyoruz. Yalan haberler yaparak başkalarının hakkına girdiğimizi bilmeden, ne çok biliyoruz ve düşünüyoruz öyle değil mi? Hatta en çok biz biliyoruz ve düşünüyoruz. Dahası en çok biz üzülmüyoruz. Fakat harekete geçmiyoruz. Eylemsiz kalmak bizi çaresizliğe, öfkeye ve suçlu aramaya götürüyor. O hâlde bir şeyler yapmalı, yazılan ve söylenen her şeyi geride bırakarak önümüze bakmalıyız.

Gündelik hayatta sohbet ederken bile yeni bir şey söylemiyoruz. Kendi cümlelerimiz yok! Instagram'da söylenen, Facebook'ta paylaşılan şeyler bizim sözlerimiz olmuş. Özellikle milletçe zor zamanlardan geçtiğimiz şu günlerde anlıyorum ki her zamankinden daha çok ihtiyacımız var düşünmeye ve susmaya. Çünkü her kafadan bir ses değil bir gürültü çıkar oldu. Sosyal medya yüzünden mi sesimiz gürültüye döndü, yoksa sabırlı olmayı, anlayışlı olmayı, metanetli olmayı, iki düşünüp bir konuşmayı bıraktığımız için mi?

Paylaşmalarımızı sosyal medya üzerinden değil yan yana, göz göze yapmalıyız. O zaman yol alacağız ve şikâyetçi olduğumuz ne varsa bir kenara bırakıp derhal harekete geçerek olumlu anlamda katkıda bulunacağız. Bu durumda ne yapabiliriz? Nasıl yardım edebiliriz? diye düşünerek çözüm odaklı hareket etmeliyiz. Maalesef “paylaşım” kelimesi tek tuşla yapılan basit bir şeye indirgendir. Sevgimizi, desteğimizi, yardımlarımızı paylaşmalıyız evet ama sadece kuru kuru sosyal medyadan tek tuşla değil.

Değer yargılarımız ise her şeye çok kolay ulaşıyor olmamızdan dolayı basitleştiriliyor. Bizim olmayan şeyleri benimsiyor ve uygulamaya çalışıyoruz. Zamana ayak uydurmak gerekir, evet. Fakat aile yapımızı, ahlâkî değerlerimizi, kültürümüzü, ehemmiyet verdiğimiz şeyleri unutmadan. Elbette etkileniyoruz. Yurt dışında kutlanan ve bizim kültürümüzde yeri olmayan “Cadılar Bayramı”nı kutluyoruz mesela. Tabi ki kültürler arası etkileşim olacaktır. Fakat pek bir merakımız var “baby shower”lara, daha doğmamış çocuklar için cinsiyet partilerine! Maddî-manevî insanı gereksiz yere zora sokan bir sistem var ortada. Kredi çekip doğum günü kutlayan da var, birinci yaş kutlaması için otel rezervasyonu yaptıran da. Instagram ve Facebook gibi mecralar olmasa bu kadar uğraşılacağını sanmıyorum. Böyle şeylere harcanan para ve enerjiyi daha faydalı şeylere harcayabiliriz. Sanırım dışı değil de kendi içimize, öz kültürümüze gerçek manada dönmenin zamanı geldi de geçiyor bile.

Herkesin her şeyini anlık olarak öğrenebiliyoruz. Ne yediklerinden tutun da kimlerle ve neredeler onu bile sosyal medyadan bilebiliyoruz. Dolayısıyla yüz yüze geldiğimizde sohbetimiz sınırlanıyor ve sığlaşıyor. Ayrıca mahrem nedir onu da tekrar hatırlamamız gerektiğini düşünüyorum. “Mahrem” kelimesinin lügatteki karşılığı şu şekildedir: “Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli.”⁵

Bir tarafta paylaşılan sofralar, yeni doğmuş çocukların fotoğrafları, annelerle, babalarla, aileyle harika geçirilmiş zamanın fotoğrafları... Her şey kusursuz! Diğer tarafta o sofraları kuramayan, çocuğu olamayan, anne ve babasını kaybetmiş sıkıntılı zamanlardan geçen insanlar. Yaptığımız paylaşımlarda biraz daha düşünceli olmalıyız belki de.

Tüm bunların aksine sosyal medyanın kullanım şekline göre harika bir yönü de var tabii ki. Mesela; “Youtuber” diye adlandırılan kişiler her şeyi deneyimliyor, bilgi sahibi oluyor, geziyor daha sonra Youtube aracılığıyla bizlere iletiyor. İzlediğimiz yerleri gitmeden görebiliyor ve yer hakkında fikir edinmiş oluyoruz. Aslında bu durum bizi biraz da hazıra alıştırıyor olsa da ön bilgi edinmek açısından oldukça faydalı bir şey. Seyahat etmeden farklı kültürden insanların, ne gibi farklılıkları olduğunu gösteriyor ve aynı zamanda ortak noktalarda birleşmemizi sağlıyor. Ne büyük bir nimet!

Haberdar olacağımız skala çok geniş. Her bilgiyi edinebiliyor yaşamlarımızda uygulayabiliyoruz. Dünyanın diğer ucundaki olaylardan, kişilerden haberimiz olabiliyor. Kendimizi geliştirmek ve seviye kazanmak için muhteşem bir mecra. Spor, yemek yapma, kişisel gelişim, dil eğitimi, kültürel farklılıklar hakkında bilgi edinebiliyoruz. Olumlu kullanımlarda birleştirici bir gücü de var sosyal medyanın. Sosyal medyanın bu zor zamanlarda gördüğümüz olumlu taraflarından birisi de bu. Böyle zamanlarda zamanı ve mekânı da ortadan kaldırılabiliyor. Aynı anda aynı şeyi hissedebiliyor ve bir olabiliyoruz.

Zaman ve şartlar ne kadar yüksek bir hızla değişirse değişsin, teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin bu araçların bizi “androidleştirmesine” müsaade etmeden, insanî değerlerimizi yitirmeden en faydalı şekilde kullanabilmek temennisi ile...

Yazımı bitirmeden ülkemizde meydana gelen deprem felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yaralılarımıza acil şifalar dilerim.

5 Ayverdi, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul 2005.

Hacamat

Çiğdem ORGUN ŞAHİN*

Tamamlayıcı ve geleneksel tedavi uygulamalarından olan hacamat; sağlığı korumak ve hastalıkları tedavi etmek amacıyla belli vücut noktalarında, bölgesel vakumla beraber yüzeysel cilt kesileri oluşturarak kanın alındığı uygulama yöntemidir. Geçmişi beş bin yıl öncesine kadar dayanan bu uygulama, en eski tedavi yöntemlerinden biridir. Dünyanın farklı bölgelerinde konvansiyonel⁶ tedaviye cevap vermeyen hastalıklarda tamamlayıcı tedavi olarak uygulanmaktadır. Hacamatın sistemli olarak ilk defa Mısırlılar tarafından kullanıldığı, o döneme ait bazı belgelerden tespit edilmiştir. Tıbb-ı nebevîden hareketle İslam hekimleri tarafından da geliştirilerek kullanılmıştır. Tıbb-ı nebevî; Kur'an-ı Kerim'in âyetleri ve peygamberimiz Hz. Muhammed'in (S.A.V.) hadislerinden, yaşayışından ve yapılmasına izin verdiği hususlardan kaynaklanan tıpla ilgili tavsiye ve uygulamalardır. Her konuda olduğu gibi sağlık konusunda da bilimin ve aklın verileriyle tamamen örtüşen bu nebevî sünnet, Hz. Peygamber tarafından yapılan ve faydalı tedavi metotlarından birisi olarak tavsiye edilen bir uygulamadır. Nitekim hadiste "Hacamat (kan aldırma) sizin için en iyi tedavi yollarından birisidir." buyrulurken o günün şartlarında başvurulan tedavi metotlarından birisi olduğu açıkça belirtilmiştir.

Eski hekimlikte, hâkim olan ahlât-ı erbaa (humoral patoloji) teorisi insan bedenini oluşturan dört sıvının (kan, balgam, sarı safra ve kara safra) dengede olmasıyla beden de dengede ve sıhhatte olacağı esasına dayanırdı. Bu denge mevcut olduğu müddetçe kişinin sağlığının korunduğu, bu dengenin bozulması durumunda ise hastalıkların ortaya çıktığı söylenirdi. Bu yaklaşıma göre hacamat tedavisi de vücutta dengenin yeniden

kurulmasını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu bakımdan Osmanlı tıbbında hacamat; vücutta biriken ve atılmadığı takdirde hastalık yapan zararlı maddelerin vücuttan uzaklaştırılması veya vücuttaki eksik maddelerin tamamlanması esasına göre uygulanmaktadır. On birinci yüzyıl başlarından 13. yüzyıla kadar tıp fakültelerinde ders kitabı olarak okutulan İbn-i Sina'nın "El Kanun Fi't-tıb" kitabında hacamat ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü de özellikle modern tıbbın yeterli olmadığı kronik hastalıklarda, geleneksel ve tamamlayıcı tedavi uygulamalarından olan hacamat tedavisinin oldukça faydalı olduğunu bildirmektedir.

Hacamat; modern tıpta yaş kupa tedavisi olarak tanımlanmaktadır. Kupa tedavisi farklı şekillerde uygulanmakla birlikte, temel olarak yaş ve kuru kupa tedavisi olarak uygulama farklılıkları vardır. Her iki uygulamada da kupalar negatif basınç oluşturarak cilde yerleştirilmektedir. Yaş kupa tedavisinde ise cilde çizikler atılarak kan dışarı alınmaktadır.

Kupa tedavisi top ve çan gibi farklı şekil ve boyutlardaki (2,5-75 cm) kupalarla uygulanır. Eski zamanlarda boynuz, çömlek, metal ve bambu kullanılmışken günümüzde cam ve PVC (sert plastik) olanlar daha çok tercih edilmektedir. Hacamat yapılacak yer bir antiseptik solüsyon ile silindikten sonra hacamat kupaları yerleştirilerek vakumlanır. Bölge ve cilt özelliğine göre belirlenmek üzere 1-5 dakika kadar beklendikten sonra uygulanan kupa sökülür ve kupa uygulanan bu alana ince uçlu bir neşterle yine cildin özelliği dikkate alınarak 0,5-1 mm derinliğinde, 0,5-1 cm uzunluğunda küçük çizikler atılır. Hacamat kupaları tekrar aynı yerlere vakumlanır ve kupaların içine kan dolması beklenir. Biriken kan, kupa ile birlikte atılarak işlem

6 Geleneksel, alışlagelmiş.

sonlandırılır. Kan gelmesi durduktan sonra alan temizlenerek kapatılır. Çin tıbbındaki yaş kupa tedavisinde, uygulanan alana önce çizikler atılır, ardından kupalar negatif basınç ile yerleştirilir ve bölgedeki sıvı dışarı alınır. Arap toplumunda uygulanan yaş kupa tedavisinde ise önce kupalar yerleştirilir, oluşturulan negatif basınçla deri kabarıp ve hiperemi⁷ oluşur. Yaklaşık 5 dakika sonra kupalar alınır ve bu bölgelere çizikler atılarak, kupalar tekrar negatif basınç oluşturulmak suretiyle yerleştirilir ve sıvının dışarı atılımı sağlanır. Kupa uygulanan bölgede kızarıklık, ödem ve morluk oluşabilir fakat genellikle birkaç günden birkaç haftaya kadar düzeler.

Hacamat yapacak ve yaptıracak kimselerin göz önünde bulundurmaları gereken bazı hususlar vardır. Hacamat aç karnına yaptırılmalıdır. Yemekten sonra mezenterik arter (sindirim sistemini besleyen damarlar) dolaşımının artması ile cilde giden kan akımını da azalabileceği için hacamatın aç karnına uygulanması önerilmektedir. Sağlıklı ve yararlı bir hacamat operasyonu için uygulamanın yapılacağı günden önceki gün hayvansal gıdaların alınmaması, süt ve süt ürünlerinin tüketilmemesi ve tuz kullanımının da aza indirilmesi bunlardan bir kaçıdır. Ayrıca güç gerektiren eylemlerden kaçınılması ve dinlenmiş bir vücuda hacamat yapılması tavsiye edilir. Uygulamanın yapıldığı gün sıcak banyo yapılmaması, işlem bittikten sonra birkaç saat bir şey yenilmemesi de tedbir bakımından önemlidir. Bir gün öncesinde ve sonrasında cinsel perhiz uygulanmalıdır. Uygulamanın yapıldığı gün aşırı su içilmemeli, çay ve kahve tüketimi azaltılmalıdır. Acı, ekşi ve tuzlu yemekten kaçınılmalıdır. İhtiyaten 48 saat hayvansal gıda alınmamalıdır. Bütün bunların yanında hacamat yaptırmaya karar veren kimse mutlaka bir hekime danışmalı ve hacamat yaptırmasına engel bir durumunun olup olmadığı da önceden incelenmelidir. Gerekirse bazı tahliller yaptırılmalıdır.

Hacamatla Tedavi Edilen Hastalıklar

Hacamat ile vücuttaki toksik ve kimyasal maddeler ile metal ve ilaç kalıntıları; ince damarlar, lenf damarları ve dokular arasındaki aralıktan uzaklaştırılır. Hacamat, kan dolaşımını hızlandırır, dokuların beslenme ve oksijenlenmesini artırır, sertlikleri ve ödemleri çözer. Böylece deri altı

bağ dokusundaki yapışıklıklar azalır. Ayrıca uç sinir sistemi, deri ve derin doku reseptörlerini akupunktur benzeri mekanizmayla uyarır. Hacamat, kan üretimiyle görevli organları (kemik iliği, karaciğer, dalak) uyarır, bağışıklık sistemini kuvvetlendirir, vücuda direnç kazandıracak mekanizmaları tetikleyerek ağrıları giderir ve hastalıkları önleyici mekanizmaları uyarır.

Vücudun savunma mekanizmasını güçlendirir. Endorfin salınımını artırır. Kansızlık, baş ağrısı, karaciğer, dalak hastalıkları ve enfeksiyonlarda etkili sonuçlar alınır. Nöropsikolojik hastalıklarda faydalıdır. Romatoid artrit, fibromiyalji ve kireçlenmeye bağlı ağrılarda, bel tutulması, eklem ağrıları, bel ve boyun fıtığı gibi kronik ağrılı hastalıklarda ağrıyı azaltmak için genellikle nonsteroid antiinflamatuvar dediğimiz iltihap giderici ilaçlar, ağrı kesiciler ve steroidler (kortizol) gibi ilaçlar kullanılır. Fakat bu hastalıklara sahip hastaların çoğu; yan etkilerinden dolayı ilaçları tolere edemez. Bir kısmı da etkisizliğinden dolayı bırakmak zorunda kalırlar. Bu hastalar için uygulaması kolay, ucuz ve yan etki profili daha az bir tedavi yöntemi olan kupa tedavisi ile son derece etkili sonuçlar alınabilmektedir. Ayrıca kupa tedavisinin iltihaba sebep olan ve ağrı oluşturan maddelerin atılımını, seyreltilmesini sağlayarak ve faydalı maddelerin salınımını artırarak ağrı kesici etki gösterdiği düşünülmektedir.

Çağımızın hastalığı hâline gelmiş ve son yıllarda çok fazla görülmekte olan depresyon tedavisinde hacamat yöntemiyle önemli derecede olumlu sonuçların alındığı bilinmektedir. Depresyonda, beyin hücreleri olan nöronların birbirlerine bağlantı yaptıkları sinaptik aralıklarda, bazı hormonların geçiş hızında bozulma olduğu tespit edilmiştir. Bu bozulmaya bağlı olarak da enerji kaybı, yorgunluk, mutsuzluk, karar vermede güçlük, unutkanlık gibi rahatsızlıkların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu tür hastaların kan vermeleri sağlandığında,

7 Belli bir bölgede damarların aşırı kanla doluşu; organ veya doku damarlarına kan hücumu sebebiyle o bölgenin aşırı kanlanması.

bir süre sonra ilaçlara bile ihtiyaçlarının azaldığı görülmüştür.

Bir tür toksinlerden arınma yöntemi olan hacamat ile ruhsal hastalıklara da şifa sağlanmaktadır. Yapılan tıbbî araştırmalar neticesinde hacamat yoluyla vücuttaki kirli kan alınınca, hastaların beyinlerinden geçen kan akışının hızlandığı, kandaki alyuvar yoğunluğunun azaldığı, hemoglobin seviyesinin düştüğü, böylece kalbin beyne daha rahat pompalama yaptığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmalarda, kan akışının hızlanmasıyla insanın ataklığının da fark edilir derecede arttığı görülmüştür. Hülasa modern tıbbın birçok hastalığın tedavisinde öngördüğü kirli kanın temizlenmesi, Hz. Peygamberin (S.A.V.) bu sünnetiyle birebir örtüşmektedir. Bu durum geleneksel bir tedavi uygulaması olarak kabul edilen hacamatın insan sağlığı bakımından ne kadar önemli olduğunu ve Hz. Peygamberin bu konudaki teşhis ve tedavilerinin modern tıp bağlamında ne kadar isabetli olduğunu göstermektedir.

Hacamatın normal şartlarda herhangi bir yan etkisi bulunmamaktadır. Ancak kansızlık, demir eksikliği ve tansiyon düşüklüğü ve ileri evre solunum yetmezliği olan kişilerde, kanama-pıhtılaşma bozuklukları durumunda, beslenme problemleri ve zihinsel yetersizlik yaşayanlarda, tekrarlayan bayılma atağı olan kişilerde ve ciltte skar doku oluşumu gözlenen kişilerde akıtılan kanın yoğunluğuna bağlı olarak olumsuz sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir. Hacamatın; çok yaşlı ve zayıf kişilerde, kalp yetmezliği olanlarda, AIDS-HIV hastalarında, kadınların adet döneminde, gebelik ve emzirme döneminde, küçük çocuklarda ve çok hassas kişilerde yapılmaması tavsiye edilmektedir. Peygamber Efendimizin de oruçlu kimsenin hacamat yaptırmamasını söylediği rivayet edilmiştir.

Hacamat Uygulama Zamanı

Ayın yer çekim gücüne bağlı olarak kan basıncındaki değişikliklerden dolayı, hacamat Hicrî takvime göre uygulanır. O ayın 5. ve 25. günleri arası yapılması tavsiye edilir. Yani ayın ilk 5 ve son 5 günü yapılması önerilmez. Sünnet amaçlı hacamat da ise, Hicrî ayın 17, 19, 21. ve 23. günleri uygulanması makbuldür. Ancak bu tarihler Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günlerine denk geliyorsa yapılması uygun görülmez. Hacamat tedavisinde “Altın günü” denen bir kavram vardır. Peygamber Efendimizin (S.A.V.), “Ayın 17’sine denk gelen Salı günü hacamat yaptırmak (kan aldirmek) 1 yıllık hastalığa şifadır.” hadîs-i şerîfi göz önüne alındı-

ğında o ayın 17’sine denk gelen Salı günü altın günü kabul edilmektedir. 2023 yılı için hacamat günü 6 Haziran 2023 Salı günüdür.

Hicrî takvimde gün, akşam namazı ile başlar ve diğer günün akşam namazında son bulur. Yani 6 Haziran 2023’te hacamat yaptırmak isteyen kişinin

5 Haziran akşam namazından, 6 Haziran akşam namazına kadar hacamat yaptırmaması gerekmektedir. En uygun zaman ise 6 Haziran sabah aç karnına yapılan hacamattır. Tüm bu bilgiler dışında tedavi amaçlı ve acil durumlarda, gün gözetmeksizin hacamat tedavisi uygulanabilir.

Hacamatın Uygulandığı Bölgeler Nelerdir?

Vücutta, boyun ve bingıldak dışında bütün bölgelere hacamat uygulaması gerçekleştirilebilmektedir. Hacamat uygulamasının en faydalı sonuçlar verdiği bölgeler ise, iki kürek arasının 10 cm üstü, iki kulak arası ve kalbin arası olarak bilinmektedir. Kulak arkasına yapılan hacamat uygulamalarında; kişide meydana gelen kulak rahatsızlıkları, sinüzit, boğaz hastalıkları, baş ağrısı, migren, karaciğer ve safra kesesi hastalıkları gibi durumların tedavisi amaçlanmaktadır.

Kalbin arka bölgesine uygulanan hacamat ile akciğer rahatsızlıkları, safra problemleri, tansiyon, panik atak, bağışıklık sistemi rahatsızlıkları gibi durumların tedavisi amaçlanmaktadır. Karaciğer arkasına gerçekleştirilen hacamat uygulamaları ile karaciğerin temizlenmesi, safra taşlarının tedavisi, halsizlik, tansiyon, kolesterol gibi rahatsızlıkların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca günün 8 ya da 10 saatini uyuyarak geçirdiği hâlde yorgun hisseden kişilerde karaciğerin yeniden sağlıklı şekilde çalışmasını mümkün kılmaktadır.

Omurilik yanlarına yapılan hacamat uygulamalarında; kişide sırt bölgelerinde meydana gelen ağrıların tedavisi, ayak ve bacak uyuşmaları sorunlarının ortadan kaldırılması mümkündür. Diz ve baldırlarda uygulanan hacamat işlemi, romatizmal hastalıkların ve varis gibi problemlerin tedavisini amaçlamaktadır. Omuz bölgesine yapılan hacamat uygulaması; kişide oluşan boyun kireçlenmesi, boyun fitiği, kol ve omuzlardaki romatizma, tansiyon, akciğer hastalıkları, kireçlenme, halsizlik, uyuşma, baş dönmesi, baş ağrısı gibi durumların yanı sıra saç dökülmesi ve kepek sorunları için gerçekleştirilmektedir.

Kürek kemikleri arası ve aşağısına yapılan hacamat uygulaması ile baş ağrısı ve migren gibi

sorunların tedavisi amaçlanmaktadır. Bel fitiği ve bel ağrısı sorunu yaşayan kişilerde, kuyruk sokumu bölgesinin üst kısmına sağ ve sol bölgelerden olmak üzere hacamat işlemi uygulanmaktadır. Böbrek hizasının arka ve ön taraflarından gerçekleştirilen hacamat uygulaması ile kişide ortaya çıkan böbrek rahatsızlıklarının tedavisi amaçlanmaktadır.

Hangi araç ve metotla yapılırsa yapılsın ve hangi zaman diliminde olursa olsun, hacamat, nebevî sünnetin evrensel ilkeleri göz önünde bulundurularak, usulüne uygun yapıldığı takdirde insan sağlığı bakımından oldukça yararlı bir tedavi yöntemidir. Ancak bu işin zaman, zemin ve şartlar göz önünde bulundurularak bir hekimin muayenesi ve tavsiyesi ile yapılmasının önemi ve zarureti de ortadadır. Modern tıbbın bu konuya ilgisiz kalması merdiven altı uygulamalara zemin hazırlayarak hacamatın doktor olmayan kişilerce uygulanmasına yol açmıştır. Ayrıca steril ortamlarda yapılmayan uygulamalarda, hepatit B, hepatit C ve HIV gibi bulaşıcı hastalıklara yakalanma riski göz ardı edilmemelidir. Yetkili uzmanlar tarafından usulüne ve Peygamberimizin (S.A.V.) tavsiyelerine uygun olarak yapıldığı takdirde modern tıbbın verileriyle de örtüşen, hiç acı vermeyen ve bir iz bırakmayan hacamat, hızlı iyileşme ve vücutta rahatlatma sağlayan ve birçok hastalığa şifa dağıtan bir özelliğe de sahiptir. Ayrıca bu yolla alınan kanın temiz kan değil, kirli, koyu ve pıhtılaşmış olan derinin altındaki pasif kan olduğu modern tıp tarafından da onaylanmaktadır. Son zamanlarda alternatif tıp çerçevesinde oldukça rağbet gören ve kupa terapisi olarak da adlandırılan söz konusu uygulama ile ilgili olarak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ciddi bir zarurettir.

Hacamat Takvimindeki Renlerin Anlamları

■	Bu tarihler sünnet/hicri hacamat günleridir.
■	Bu tarihler hacamatın en faydalı olduğu gün ve tarihtir. (Altın Gün)
■	Hacamat yapılabilen diğer gün ve tarihler.
■	Bu günler acil durum yoksa hacamat asla yapılmamalıdır.
■	Eyyam-ı biliz (Dolunay günleri) Hacamatın yasak olduğu tarihler

KAYNAKÇA

- Okumuş, Müyesser, Kupa Tedavisi ve Hacamat, Ankara Med J, 2016;(4):370-82 DOI: 10.17098/amj.68279
- Parlar, Zahide, Eski Anadolu Türkçesi Tıp Metinlerinden Kitâb-ı Kehhâl-nâme-i Nurû'l-Uyûn'da Hacamat, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), Aralık, 2016; 2(2): 140-147
- Salih, Aidin, Gerçek Tıp, 18. baskı, İstanbul; Şubat 2017, s.110
- Şeker, Necmettin, Hz. Peygamber'in Hadislerinde Koruyucu Hekimlik: Hacamat Örneği, KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi 21 (2013), s:180-187
- <https://www.hacamatsitesi.com/hacamat-takvimi-hacamat-gunleri/>
- Basın Bülteni 28.02.2023

AKDEM Akademisi Vakfı, Kahramanmaraş Merkezli Deprem Sonrasında Bölgede Yardım Faaliyetlerine Etkin Olarak Katıldı.

Basın Bültenidir

Ülkemizin yaşadığı en büyük afetlerden biri olan 6 Şubat depreminde, Akdem Akademisi Vakfı, depremin yaşandığı ilk günden itibaren gerek deprem bölgesinde gerekse de geri planda AFAD ve yerel yönetimler ile koordinasyonlu bir şekilde etkin bir çalışma yürütmektedir. Aynî ve nakdî bağışlar ile afet bölgesine çeşitli kanallardan yardım ulaştırmaya devam etmektedir.

06.02.2023 tarihinde öncelikle AFAD İstanbul'a çorap ve iç çamaşır bağışlanmıştır. 07.02.2023 tarihinden itibaren ise Vakıf Yönetim Kurulu üyelerimiz ve Afet yardım kolumuz dönüşümlü olarak afet bölgesine bizzat yardım götürmüş ve AFAD ekiplerine de dahil olmuşlardır.

İlk giden ekibimiz, 07.02.2023 tarihinde Antakya ve Samandağ Bölgesine yiyecek, mazot, erzak, paketli gıda, bebek maması, iç çamaşır, kıyafet ve soba götürmüş olup bizzat arama kurtarma faaliyetlerine katılmıştır.

09.02.2023 tarihinde bölgeye intikal eden ikinci ekibimiz, Antakya ve Samandağ Bölgesine termal içlik, çorap, battaniye, mazot, ilaç götürerek bizzat dağıtımını yapmıştır. Samandağ ve köylerinde sıcak yemek yapılmasını ve dağıtılmasını da gerçekleştirmiştir.

12.02.2023 tarihinde bölgeye giden ekibimiz ise Antakya ve Samandağ, İskenderun bölgesine ve

Adıyaman'a jeneratör, çadır, seyyar tuvalet, gıda, hijyen malzemeleri, iç çamaşır, çocuk bezi, ayakkabı götürmüşlerdir.

Hâlen devam eden ihtiyaçların karşılanması için iletişimde olduğumuz gönüllü depremzedeler vasıtasıyla bölgeye gıda, soba, hijyen malzemesi, kedi ve köpek maması, duş çadırları ve kamp duşları, powerbank, kıyafet, ayakkabı gibi malzemelerin tedarik edilmesini ve bölgeye ulaştırılmasını sağlamaktayız.

Vakfımız adına bu eksikliklerin giderilmesi için çalışmalara devam etmekteyiz. Bu zor günlerde Akdem Akademisi Vakfı olarak devletimizin yanındayız.

Saygılarımızla kamuoyuna duyurulur.

Akdem Akademisi Vakfı

Vakıf Hakkında: Türk kültürünü araştırmak, kültür değerlerimizi yaşatmak ve bunları gelecek nesillere aktaracak şekilde çalışmalar yapmak, düşünceyi ve dilimizi geliştirmek, kültür, sanat, tarih, mimarî, dil, tasavvuf, eğitim ve müzik alanında akademik araştırmalar ve çalışmalar gerçekleştirmek; vakfın amacına yönelik projeler ortaya koyarak bunları hayata geçirmektir.

<https://akdemvakfi.org.tr/>

bilgi@akdemvakfi.org.tr

0212 294 19 14

AKDEM AKADEMİSİ VAKFI

AKDEM, 2010 yılında millî kültür değerlerinin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması yolunda son nefesine kadar çalışan, iman ve ihlas abidesi üç Ayverdi, **Sâmiha Ayverdi**, **Ekrem Hakkı Ayverdi** ve **İlhan Ayverdi**'nin prensipleri ile yola çıktı. AKDEM'in fikir annesi **İlhan Ayverdi Hanımefendi**'dir.

Dil, edebiyat, din, mûsikî, tarih ve sanat... Bir milleti ayakta tutan yapı taşları... Bütün bunlardan mahrum bir toplum, geçmişin sayfalarına gömülmeye mahkûm... Bu fikri temel alan **AKDEM Derneği**, Türk dili ve edebiyatı, Türk mûsikîsi, Türk tarihi, Türk sanatı, Türk mimarisi üzerinde akademik araştırmalar yapmak, düşünceyi geliştirmek, kültür değerlerimizi yaşanır hâle getirmek, millî değerlerimizi gelecek nesle aktarmaya yönelik projeler gerçekleştirmek ve yayın yapmak amacıyla kuruldu.

Derginin “hür tefekkürün kalesi” olduğunu düşünen **AKDEM**, öncelikli faaliyet sahasını dergi yayıncılığı olarak belirledi. Bu yolda Türkiye’de özellikle Türk Müziği alanında ciddi, hacimli, nitelikli bir dergiye ihtiyaç olduğu fikrinden hareketle bir Türk mûsikîsi dergisi çıkarma kararı aldı.

Kültür ve medeniyetimize mûsikîmizle beraber yön veren edebiyatı da yayın sahasına alan **KADEM Mûsikî ve Edebiyat Dergisi**, 2010 yılında yayın hayatına başladı. Türk modernleşme tarihinde çok uzun yıllar öksüz ve yetim kalmış, fakat içlerindeki bitmek bilmez cevherle zamanı aşan cengâverler gibi mücadele etmiş dilimiz, edebiyatımız ve mûsikîmiz “adım, uğur” anlamını taşıyan **KADEM** ile seslerini duyuracak yeni bir meydan buldular. **KADEM Mûsikî ve Edebiyat Dergisi** tüm Türkiye’ye kadem getirdi, yayın hayatında 12. yılını tamamladı ve özellikle Türk mûsikî sahasında büyük bir boşluğu dolduran uğurlu bir adım oldu.

AKDEM yayıncılık faaliyetlerine **ZÂHİR Yayınları** ile devam etti. Medeniyetimizi var eden dil, edebiyat, mûsikî, din, tasavvuf gibi alanlar ve bu alanların birbiri ile kesişim noktalarını mesele edinen eserler neşreden **ZÂHİR Yayınları** kısa zamanda, Ken’ân (Rifâî) Büyükaksoy-Mûsikî Yönü ve Eserleri (Yüce Gümüş), Vakıf Medeniyeti, Küreselleşmenin Din ve Toplum Yapısı Üzerindeki Etkileri, Kültür ve Din (İsmet Binark), Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesi Kılavuzu (Fahrünnisa Bilecik), Dilimin Ucundakiler (Nevnihal Bayar) adlarıyla altı kitap yayımladı.

AKDEM Derneği, yayıncılık faaliyetlerinin yanı sıra düzenli olarak yardım ve eğitim faaliyetleri, geleneksel çocuk iftarları, huzurevi iftarları, paneller ve kültür gezileri de yapmıştır.

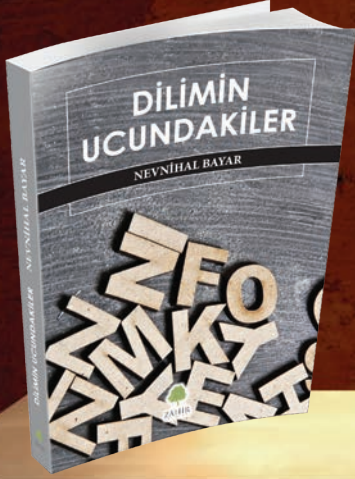
Derneğimiz, Temmuz 2012 tarihinde **Akdem Akademisi Vakfı** adıyla vakfa dönüşmüştür ve bütün faaliyetlerine aynı şekilde devam etmektedir.

Akdem Akademisi Vakfı, **Kadem Mûsikî ve Edebiyat Dergisi** ve **Zâhir Yayınları** ile beraber, dün olduğu gibi bugün de **“halka yapılan hizmetin Hakk’a olduğunun şuuruna varmış olanların ve eserlerinin kendilerine değil yaptırana ait olduğunu bilen, kendilerini yapılması murat edilen için sadece alet ve vasıta olarak görenlerin”** rehberliğinde yoluna devam etmektedir.

Vakfımızın gayesi; Türk kültürünü araştırmak, kültür değerlerimizi yaşatmak ve bunları gelecek nesillere aktaracak şekilde çalışmalar yapmak, düşünceyi ve dilimizi geliştirmek, kültür, sanat, tarih, mimarî, dil, tasavvuf, eğitim ve mûsikî alanında akademik araştırmalar ve çalışmalar gerçekleştirmek; vakfın amacına yönelik projeler ortaya koyarak bunları hayata geçirmektir.

ZÂHİR
YAYINLARI

DİLİMİN UCUNDAKİLER
Nevihal BAYAR

KARAHANLI TÜRKÇESİ VE
HAREZM TÜRKÇESİ KILAVUZU
Fahrünnisa BİLECİK

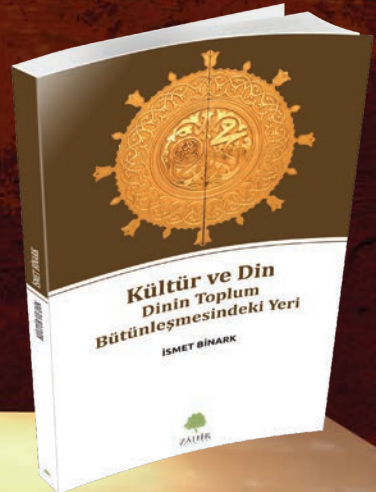
KEN'ÂN (RİFÂİ) BÜYÜKAKSOY
Mûsikî ve Eserleri
Yüce GÜMÜŞ

VAKIF MEDENİYETİ
İslâmiyet'te ve Türkler'de Vakıf ve
Yabancı Gözü ile Osmanlı Vakıfları
İsmet BİNARK

KÜRESELLEŞMENİN DİN VE TOPLUM
YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
İsmet BİNARK

KÜLTÜR VE DİN
Dinin Toplum Bütünleşmesindeki Yeri
İsmet BİNARK